

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

36E JAARGANG

WOENSDAG 2 MEI 1951

No. 1772

COMMISSIE VAN REDACTIE -

*Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries; C. van den Berg (secretaris)*

Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

Assistent-Redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË

*J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen;
R. Vandeputte; F. Versichelen.*

INHOUD

	Blz.
Landbouwpolitiek en landbouwcrediet door <i>Ir J. S. Keyser</i>	332
Nieuw-Guinea?	333
Practische huurpolitiek door <i>Mr J. Wilkens</i>	336
Een anti-fusiewet in de Verenigde Staten door <i>P. da Silva</i>	337
Aantekening: Het jaarverslag van De Nederlandsche Bank over 1950	339
Geld- en kapitaalmarkt	341
Grafieken: Indexcijfers van de invoerprijzen van een aantal in Nederland ingevoerde metalen	341
Statistieken: Verkeer en vervoer in Nederland	342
Bankstaten	342

Dezer dagen

Koninginnedag en de intrede van Mei. Doch er was meer; ach, zoals een middeleeuws lied zegt, „had gij dit woord gezwegen, het ware geweest al goed”.

Zover is het nog niet. Een beschikking moest uitkomen van het Ministerie van Economische Zaken, waarbij aan bewapeningsopdrachten de mogelijkheid van voorrang werd verleend. En in de financiële sfeer werd de volgende aflevering der belastingvoorstellen bekend.

Naar buiten leek de bedrijvigheid, economisch politiek, niet groot binnen. Hollands tuin. Al kan men vermoeden, dat degenen, wier werk bij de proefvelden ligt, ernstig speurden naar die medicinale kruiden, die als sedativum op een inflatie konden werken, zonder een verstijving te veroorzaken. Hoe hunkeren allen naar het bezit van het kruidje moly, dat behoedde voor zinsbegoocheling. He-laa, het viel slechts toe aan een heros, en dat nog als ge-schenk. Moderne mensen moeten het zoeken in research. Weliger, en wilder, was het gewas in Engelslands tuin. Niet zozeer in de tuinen, die het „Festival of Britain” zullen sieren, als wel in het Parlement, dat een broeikas gaat lijken. Twee Ministers spraken ter gelegenheid van hun af-treden woorden, die door de oppositie onmiddellijk tot een motie van wantrouwen werden gemodelleerd. Nog gaat voor de Britse Regering niet het oordeel in van de hoofd-figuur in Ramus „l'Etranger”: „c'était une affaire classée”.

Een afgedane zaak, dat is evenmin de in het voorvlak gekomen kwestie van Englands grondstoffenvoorziening. Heeft Groot-Brittannië valuta reserves gekweekt, toen het voorraad had moeten vormen van grondstoffen, harder nodig dan enige valuta? Een afzonderlijk Ministerie voor de voorziening met grondstoffen is thans ingesteld; tege-lijkertijd kwam de officiële mededeling, dat de ijzerproductie over 1951 het totaal van 1950 niet zou kunnen halen door gebrek aan grondstof.

Hebben de Verenigde Staten te drastisch voorraden gevormd en houden zij deze te angstvallig vast, zoals eens Warenar zijn potgeld? Het ligt niet in de lijn der gedachten van de mobilisator der Amerikaanse defensie Wilson: hij heeft plannen geopenbaard om met de Westeuropese landen tot een billijke verdeling van essentiële grondstoffen te komen, voor essentiële doeleinden.

Welke deze zijn, blijkt uit de nieuwe begroting voor militaire uitgaven, die President Truman heeft ingediend, ten bedrage van \$ 57 mrd. Tegelijk wenst de President uitbreiding van de bevoegdheden gegeven bij de „Defense Production Act”. Daarachter verrijst, wat men zich denkt in de reële sfeer: de staalcapaciteit moet binnen twee jaar verhoogd worden met 17 miljoen ton per jaar; het huidige peil is 100 miljoen ton.

Daarachter moet een sterke economie komen. Samen-gevat: „a fair tax program, impose fair limits on prices, establish wages and salaries at fair levels”. Sommigen roepen om het kruidje moly.

Een nieuwe letter en een nieuw geluid. Het eerste is er, zoals de lezer zal hebben bemerkt. Het tweede, de confe-rentie der plaatsvervangers duurt voort.

ASSOCIATIE CASSA

KASSIERSINSTELLING

OPGERICHT IN 1806

INCASSO VAN
WISSELS EN KWITANTIËS

HEERENGRACHT 179 • AMSTERDAM-C

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering-Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Aanpassing

- van ondernemingspensioen- en spaarfondsen aan de (komende) nieuwe wettelijke bepalingen ②

Kantoor: Bellevuestraat 2, Dordrecht, Telefoon 01850 - 5346

Drie onnozele fouten, die duizenden guldens kosten!

Bij een grote industrie toonde men ons een kast vol kostbaar export-drukwerk. De gehele partij was waardeloos, wegens drie domme fouten in de Engelse vertaling.

Dat is natuurlijk zonde van het geld, maar nóg erger is het, wanneer dergelijk drukwerk door onwetendheid van de opdrachtgever 'toch verspreid wordt!

Als U volkomen zeker wilt zijn, dat Uw export-publiciteit technisch en idiomatisch onberispelijk vertaald wordt, stelt U zich dan eens in verbinding met ons bureau. Onze collectie tevredenheidsbetuigingen van tientallen voraanstaande industrieën zal U interesseren!

BUREAU VOOR RECLAMETEKST

D. VAN DER LINDEN

MAUVEZAND 5, LAREN (N.H.) TEL. 2189 (K 2953)

Abonneert U op de E.-S.B.

R. MEES & ZONEN

ANNO 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

ROTTERDAM

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen,
Amsterdam (alleen Assurantie)

Nationale Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

Afwachten is niets

Adverteren is iets

Activeren is Alles

Onze veelzijdige adviezen leiden tot resultaat en
zijn economisch gezond

Uw voordeel: niet afwachten, doch ons voor een
vrijblijvende bespreking uitnodigen

SERVICE-BUREAU

BRAUN N.V.

Nwe Binnenweg 175 - Rotterdam
TELEFOON 37908

Verkoopsbevordering

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

Ir J. S. KEYSER, Landbouwpolitiek en landbouwcrediet.

Er is reden om aan te nemen, dat de werkzaamheid van de boerenleenbanken een belangrijke steun heeft betekend voor het landbouwbeleid, dat op de grondslagen van het rapport van de Staatscommissie voor de Landbouw van 1886 de vooruitgang van de landbouw bevorderde. De nieuwe koers, die na de tweede wereldoorlog in de landbouw is ingeslagen, beoogt de boer in de positie te brengen, dat hij tot maatregelen overgaat, die de productie verhogen, de kosten verlagen en de kwaliteit der voortbrengselen verbeteren. Het sluitstuk hiervoor is de credietverlening. Men mag aannemen, dat de boerenleenbanken in het algemeen gesproken voorlopig over voldoende middelen beschikken om aan opkomende behoeften aan gelden voor het aanbrengen van verbeteringen te voldoen. Het zou geenszins als een tekortkoming van het georganiseerde landbouwcrediet in ons land behoeven te worden aangemerkt, als zou blijken, dat zijn werkwijze niet geheel en al harmonieert met een ietwat stormachtige ontwikkeling van de vraag naar voorschotten ter uitvoering van gesubsidieerde bedrijfsverbeteringen. Ter gedeeltelijke risicodekking van de door landbouwcredietbanken te verlenen voorschotten is nu het Borgstellingsfonds voor de Landbouw ingesteld. Door de werking van dit fonds zou een nuttige uitbreiding van de credietverlenende functie der boerenleenbanken worden mogelijk gemaakt, ware het niet, dat vele boerenleenbanken in die functie belemmerd worden door de maatregelen, die De Nederlandsche Bank in het belang van het handhaven van het monetaire evenwicht heeft genomen.

Nieuw-Guinea?

Deze beschouwing over de Nieuw-Guinea-kwestie voert tot de conclusie, dat, wanneer het de Nederlandse Regering ernst is geweest met de tot dusverre gevoerde Nieuw-Guinea politiek, zij dan hiervan, materieel, de consequenties dient te aanvaarden. In de eerste plaats door Nieuw-Guinea op de kortst mogelijke termijn een goed uitgerust bestuursapparaat te geven en alle maatregelen te nemen, welke zulks kunnen bevorderen; maar voorts ook door voldoende middelen ter beschikking te stellen om een geleidelijke economische ontwikkeling van dit gebied mogelijk te maken. Daarbij mag — wil het thans gevoerde beleid zich gunstig onderscheiden van dat onder het oude bestel — de voor 1950 op de Rijksbegroting opgevoerde subsidiepost niet als maatstaf gelden voor de gedurende de eerstkomende jaren door Nederland jaarlijks ter beschikking van Nieuw-Guinea te stellen bedragen. Wil het goed zijn, dan zal de voor 1951 geraamde subsidiepost voor Nieuw-Guinea — welke opnieuw op f 20 mln is gesteld — reeds aanzienlijk te laag blijken te zijn.

Mr J. WILKENS, Practische huurpolitiek.

Het ondernemersinkomen van de huiseigenaren is gedaald tot beneden het vooroorlogs peil, dat in 1940 reeds laag was. Desniettemin heeft de Minister van Wederopbouw kort geleden te kennen gegeven, dat aan verhoging van de huren niet kon worden gedacht. Van een en ander zal het gevolg zijn, dat het onderhoud, soms toch al bedenkelijk achterstallig, nog meer te wensen zal gaan overlaten. Bovendien wordt de particuliere energie, welke vóór de oorlog 85 pCt van de woningbouw verzorgde, finaal afgeschrikt. Onder de gegeven omstandigheden — de huursubsidies zijn door het ontstellend budgettekort ondragelijk geworden — is er geen andere weg dan terstond de huren voor nieuw te bouwen huizen te verhogen. Om het verschil in huurprijs tussen nieuwe en oude woningen niet te groot te maken, zou een percentage van ten hoog-

ste 50 à 60 boven het peil van 1940 kunnen worden toegelaten. Moreel is deze huurverhoging te verantwoorden, omdat ons volk tegenwoordig een geringer percentage van zijn inkomen aan huur besteedt dan vroeger. Economisch is het juist, dat wie een nieuwe woning wil, daarvoor de huur betaalt, welke nodig is om daaruit de exploitatiekosten te voldoen.

P. DA SILVA, Een anti-fusiewet in de Verenigde Staten.

Na meer dan een halve eeuw anti-trustwetgeving in de Verenigde Staten is door het aannemen van de Anti-merger Act, die de aankoopmogelijkheid van fysieke activa van een andere onderneming verbiedt in die gevallen, waarin aankoop van activa de concurrentie wezenlijk vermindert of het scheppen van een monopolie bevordert, eindelijk een belangrijk sluitstuk gevormd. Het sluitstuk komt echter laat, volgens velen zelfs te laat, want in de geschiedenis van de concentratiebeweging in Amerika is veel, zeer veel gebruik of — zo men het noemen wil — misbruik gemaakt van de bestaan hebbende leemte. Schr. schetst in dit artikel de betekenis van de nieuwe anti-fusiewet.

— SOMMAIRE —

Ir J. S. KEYSER, La politique agricole et le crédit à l'agriculture.

La nouvelle voie que la politique agricole a adoptée aux Pays-Bas après la guerre place les agriculteurs devant un plus grand besoin de crédits. En termes généraux on peut dire que les banques de crédit agricole disposent provisoirement de moyens financiers suffisants pour satisfaire aux besoins de crédits nécessaires à l'exécution de l'amélioration subventionnée des entreprises. Un fonds de garantie en faveur de l'agriculture a été instauré pour couvrir partiellement les risques résultant des crédits à accorder par les banques agricoles; cette mesure pourrait favorablement influencer une extension utile de la fonction de bailleur de fonds si beaucoup de ces banques n'étaient pas limitées dans leurs actions par des mesures de restriction de crédits, décrétées par De Nederlandsche Bank.

La Nouvelle Guinée?

Le gouvernement néerlandais doit entre autres bien pourvoir la Nouvelle Guinée, dans le plus bref délai, d'un appareil de gouvernement bien équipé et disposant de fonds suffisants pour assurer le développement économique de ces territoires.

Mr J. WILKENS, Une politique pratique en matière de loyers.

Dans le cadre actuel de pénurie d'habitations on doit éviter des mesures qui réduisent le revenu des propriétaires en dessous du niveau déjà extrêmement bas de 1940. Des mesures pareilles provoqueraient un laisser-aller et une détente nuisible de la part de l'initiative privée. En outre la population devra, à nouveau, se familiariser avec la nécessité de dépenser une part raisonnable du revenu pour le logement; c'est pour cela qu'une augmentation de 50 à 60 p.c. en dessus du niveau de 1940 doit être accordée pour les maisons construites actuellement.

P. DA SILVA, Une loi anti-fusion aux Etats-Unis.

L'auteur esquisse dans cet article le développement aux Etats-Unis de la législation anti-trust et précise la signification de la nouvelle loi anti-fusion: la Anti-merger Act.

Landbouwpolitiek en landbouwcrediet

Sedert de Staatscommissie voor de Landbouw van 1886 de aandacht vestigde op de grote tekortkomingen, die het landbouwcrediet in Nederland aankleefden en deze gebreken aanwees als ernstige belemmeringen voor de verbetering van de deplorabele toestand, waarin de landbouw verkeerde, is er op dit gebied veel veranderd. Het coöperatieve landbouwcrediet volgens het systeem, dat F. W. Raiffeisen in Duitsland invoerde, heeft in ons land een voorspoedige ontwikkeling laten zien. Hoewel de boerenleenbanken geenszins de enige credietbron voor het platteland zijn (bepaaldelijk niet voor zover dit de dekking van behoeften aan geld op lange termijn betreft) is het toch niet te veel gezegd, wanneer geconstateerd wordt, dat vooral door de invloed dezer instellingen de vroeger veelvuldig voorkomende misstanden goeddeels zijn verdwenen.

Voor de beantwoording van de vraag, welke de invloed is geweest, die het georganiseerde landbouwcredietwezen op de ontwikkeling van de Nederlandse land- en tuinbouw heeft uitgeoefend, zou men, behalve over de gegevens der credietverlening, de beschikking moeten hebben over cijfers, die uitdrukking geven aan de credietbehoefte, om daarmee te kunnen nagaan in hoeverre de boerenleenbanken aan deze behoefte hebben kunnen voldoen. De mogelijkheid tot het maken van deze vergelijking is ons echter niet gegeven. Er moet worden volstaan met te constateren, dat er in de landbouw gedurende de jaren tot aan de tweede wereldoorlog een bevredigende vooruitgang plaatsvond. Het landbouwbeleid van die jaren was, anders dan tegenwoordig, niet op het bereiken van welomschreven doeleinden binnen een bepaald tijdsverloop gericht. De maatstaf, waarmee de ontwikkeling gemeten werd, was als regel de vergelijking met het buitenland. Deze vergelijking voerde tot de conclusie, dat wij het zeer behoorlijk deden en dat geen belemmeringen aan de verdere vooruitgang in de weg stonden, behalve die, welke hun oorsprong vonden in de ongewissheden van de afzet der producten in binnen- en buitenland. Er is reden om aan te nemen, dat de invloed ten goede, die de boerenleenbanken hebben uitgeoefend, niet gering is geweest en dat hun werkzaamheid een belangrijke steun heeft betekend voor het landbouwbeleid, dat op de beproefde grondslagen van het rapport der reeds genoemde Staatscommissie de vooruitgang van de landbouw bevorderde.

Wij zijn na de tweede wereldoorlog ook voor de landbouw in het taakstellende tijdperk gekomen. Het moet ons nu haast toeschijnen, dat wij er vroeger maar wat op los geboerd hebben, wanneer wij zien, dat ons thans met grote nauwkeurigheid is duidelijk gemaakt, dat in de vier jaren, die voor het Marshall-plan zijn uitgetrokken, de productie van de Nederlandse landbouw met 50 pCt moet worden verhoogd en dat dit doel moet worden bereikt met een zo gering mogelijk gebruik van vreemde betaalmiddelen. Vergroting van de verbouw van veevoeder staat als nummer één op het programma onzer landbouwpolitiek.

Wij hebben niet alleen een taak, ons staan ook de middelen ter beschikking om na te gaan in hoeverre wij er in slagen deze opdracht te vervullen. In de landbouwparagraaf van de deviezennota, die de Regering op 11 Mei 1950 aan de Tweede Kamer deed toekomen, staat te lezen, dat de Nederlandse veestapel ten naaste bij het vóóroorlogse niveau heeft bereikt, dat voor het jaar 1949/50 het verbruik van veevoeder op vóóroorlogs peil is komen te liggen, doch dat de import van veevoeder slechts 58 pCt van de vóóroorlogse zal zijn, een besparing bij de toenmalige prijzen van f 175 mln, meest harde deviezen. Met dit resultaat zijn wij een eindweegs gevorderd op de weg naar het doel, dat wordt aangegeven in brochure

No. 3 van de Directie van de Landbouw en dat inhoudt, dat in ons land een even grote rundvee- en varkensstapel moet worden gehouden als vóór de oorlog met een krachtvoederverbruik, dat voor 800.000 ton uit geïmporteerde producten bestaat tegenover een vóóroorlogse invoer van 1.800.000 ton.

In deze brochure no. 3 (bekend als „het groene boekje”) wordt ook aandacht geschonken aan de financieringsvraagstukken, die aan het programma zijn verbonden. Belangrijk zijn de volgende opmerkingen:

„Het is gebleken, dat de geldomloop van aardappelen naar varkensvlees een veel langzamer kapitaalroulering betekent dan de geldomloop van krachtvoer naar varkensvlees. Wanneer men slechts bedenkt, dat de onkosten voor aardappelverbouw in hoofdzaak reeds gemaakt zijn in Mei, terwijl de oogst in September plaats heeft en de veevoeding van die oogst tot Augustus van het volgend jaar moet reiken en dan dus eerst het laatste gedeelte te gelde wordt gemaakt, dan is het duidelijk, dat inderdaad een belangrijke hoeveelheid kapitaal voor een langere periode wordt vastgelegd. Dezelfde redenering geldt, wanneer wij zien naar de omzetting van het gebruik van krachtvoer naar de productie voor het rundvee. Deze productie van eigen voer begint reeds in Mei, waarvoor de onkosten (kunstmest) zelfs nog eerder zijn gemaakt. Het gewonnen voer moet worden bewaard tot de winter en kan eerst dan in melk worden omgezet. Daarentegen kan de aankoop van krachtvoer plaats hebben in de winter en vrijwel, op dezelfde tijd in melk worden omgezet. Ook hier een langzamer roulering van het kapitaal. Het komt er dus eigenlijk op neer, dat het bedrag, dat men minder besteedt aan krachtvoer, nu als investeringskapitaal in de bedrijven zit. Terwijl men het dus anders ieder jaar uitgaaf, zit het thans als regelmatig langzaam roulerend kapitaal in de bedrijven. Dit bedrag zou te stellen zijn op circa 200 miljoen gulden, dat thans als aankoopinvestering aanwezig moet zijn. Anderzijds moet men wel in het oog houden, dat een hogere productie wordt verkregen, waardoor het reeds geïnvesteerde kapitaal meer productief kan worden gemaakt evenals de aanwezige arbeidskrachten”.

De nieuwe landbouwpolitiek brengt dus met zich, dat een gedeelte van het bedrijfskapitaal, namelijk dat deel, dat de waarde vertegenwoordigt van het „uitgespaarde” veevoeder, langzamer gaat rouleren. In de bedrijven, die zich in belangrijke mate op de voortbrenging van veevoeder voor de eigen veestapel gaan toeleggen, zal zich op grond hiervan een grotere behoefte aan bedrijfskapitaal doen gevoelen dan voorheen. Als men echter het totaal bedrag van f 200 mln verdeelt over enige tienduizenden gemengde bedrijven, dan is de meerdere behoefte meestal slechts enkele honderden gulden per bedrijf, een bedrag, dat gemakkelijk schuil gaat in de wisselingen, die in de financiële huishouding mede op grond van andere factoren aan de dag komen.

De nieuwe koers in de landbouw doet echter, behalve de behoefte aan middelen om de lange weg van pootaardappel tot carbonaadje te financieren, andere behoeften ontstaan, die meer tastbare problemen opleveren. Er moeten silo's worden gebouwd voor de conservering en de bewaring der geteelde voedergewassen, een intensief gebruik van het grasland vraagt beweiding in kleine percelen en vergt, behalve verhoogd stikstofverbruik, uitgaven voor afrastering, er ontbreekt nog het nodige aan de gierbewaring, er moeten installaties komen voor het drogen van groenvoedergewassen.

Wanneer wij ons niet beperken tot het eigenlijke terrein van de teelt en de bewaring van veevoeder, dan is er daarnaast nog een uitgebreid programma, dat beoogt de vaderlandse landbouw op niet te lange termijn van de ernstigste tekortkomingen te ontdoen, waarvoor belangrijke investeringen van middellange looptijd vereist zijn. Belangrijke objecten zijn de verbetering van de bedrijfsvoering op de kleine bedrijven en het t.b.c.-vrij maken van onze rundveestapel.

Men is niet ver bezijden de waarheid, wanneer men de Overheid er van verdenkt, dat zij het niet langer aan de boer wil overlaten het tempo der investeringen zelf te bepalen. Deze verdenking vindt haar grond in het subsidie-stelsel, waarmee gewerkt wordt door de Dienst Kleine Bedrijven en dat een belangrijke invloed uitoefent op het gebied van de voederbouw, verder in het nieuwe programma voor de t.b.c.-bestrijding onder het rundvee, in de

regeling voor de oprichting van nieuwe en de uitbreiding van de capaciteit van bestaande groenvoederdrogerijen, in de werkwijze van de Cultuurtechnische Dienst enz. Het is de kunst de boer in de positie te brengen, dat hij over bepaalde weerstanden heen stapt en tot maatregelen overgaat, die de productie verhogen, de kosten verlagen, de kwaliteit der voortbrengselen verbeteren, allemaal activiteiten, die een invloed ten goede op onze betalingsbalans zullen uitoefenen en die voornamelijk hun rechtvaardiging vinden in de noodzaak geen middel ongeproefd te laten om onze economische positie op korte termijn te verbeteren.

Het sluitstuk is ten slotte de credietverlening. In tal van gevallen zal de boer, eenmaal zover gebracht, dat hij een investering wil gaan ondernemen, daarvoor een zeker bedrag moeten lenen. Hier wordt een toets van tweërlei aard aangelegd. De eerste is, in hoeverre de categorie van ondernemers, die men tot meerdere activiteit wil prikkelen, bereid is schulden aan te gaan; de tweede betreft de boerenleenbanken: in hoeverre past hun werkwijze zich aan deze nieuwe nog grotendeels hypothetische behoefte aan en zijn hun middelen daartoe voldoende.

De tijd zal leren in welke mate onze zandboeren bereid zijn het tempo der verbeteringen te versnellen. De neiging daartoe is onmiskenbaar aanwezig en de terughoudendheid om er geld voor op te nemen (overigens niet afkeurenswaardig) lijkt te verminderen. Men mag aannemen, dat de boerenleenbanken in het algemeen gesproken voorlopig over voldoende middelen beschikken om aan behoeften, die uit dezen hoofde zouden opkomen, te voldoen.

Zij zijn echter krachtens de beginselen, volgens welke zij werken en door de verplichting tot integrale terugbetaling der spaargelden, waaruit de credietverlening mogelijk is, gehouden zich bij de credietverlening een zekere beperking op te leggen; zij verstrekken geen credieten, die niet door goede zekerheid volledig zijn gedekt. Er kunnen zich gevallen voordoen, waarin de noodzakelijke zekerheden moeilijk te construeren zijn, doordien reeds eerder geld op hypothecair onderpand is geleend en gevallen, waarin de credietnemer geen vaste eigendommen heeft en het verkrijgen van borgstelling moeilijkheden oplevert. Het zou nog geenszins als een tekortkoming van het georganiseerde landbouwcrediet in ons land behoeven te worden aangemerkt, als zou blijken, dat zijn werkwijze niet geheel en al harmonieert met een ietwat stormachtige ontwikkeling van de vraag naar voorschotten ter uitvoering van gesubsidieerde bedrijfsverbeteringen.

De Regering heeft gemeend geen afwachtende houding te moeten aannemen. De oplossing is gevonden door het instellen van een Borgstellingsfonds voor de Landbouw, waaromtrent de Minister van Financiën in een nota aan

de Tweede Kamer, gedateerd 12 Februari 1951, mededeling heeft gedaan. Daarin wordt gezegd, dat de Regering van de Verenigde Staten zich kan verenigen met de aanwending van f 25 mln van het saldo op de speciale rekening bij De Nederlandsche Bank (de tegenwaarderekening) voor de vorming van een zodanig Borgstellingsfonds. Ter toelichting wordt gezegd, dat

„de sterk gestegen behoeften aan kapitaal voor noodzakelijke modernisering en intensivering van land- en tuinbouwproductie het noodzakelijk maken de boeren en tuinders in de gelegenheid te stellen de hiervoor nodige financieringsmiddelen op te nemen. De hiertoe gebruikelijke kredietinstellingen, in casu de landbouwkredietbanken, kunnen moeilijk de risico's, die aan deze kapitaalverschaffing zijn verbonden, ten volle dragen. Het borgstellingsfonds zal dienen als gedeeltelijke risicodkking van de door landbouwkredietbanken te verlenen voorschotten”.

De brief bevat verder enige bijzonderheden omtrent de verdeling van het risico tussen het fonds en de boerenleenbanken en maakt duidelijk, dat de te garanderen credieten strekken tot verbetering van de grond en van de uitrusting ten behoeve van de ruwvoederproductie en de hygiënische melkwinning en andere middelen tot rationele productieverhoging in land- en tuinbouw. Op basis van het Borgstellingsfonds zal een veelvoud van het bedrag van dit fonds aan voorschotten kunnen worden verleend. En dan een hoogst belangrijke passage:

„Deze uitbreiding van de mogelijkheid tot kredietverstrekking levert geen gevaar op voor het monetaire evenwicht in het land, aangezien de landbouwkredietbanken zijn onderworpen aan de door de Nederlandsche Bank uitgeoefende kredietcontrole”.

Dit is ongeveer het tableau, dat de relatie tussen landbouwpolitiek en landbouwcrediet op dit moment biedt. Een pikante bijzonderheid is het, dat de credietverruimende maatregelen, die de Minister van Financiën in een opgewekte brief aan de Tweede Kamer aankondigt, niet schijnen te contrasteren met de credietbeperkende regelen, welke De Nederlandsche Bank heeft gesteld.

Men is geneigd hier een groot vraagteken te plaatsen en als conclusie te accepteren, dat door de werking van het Borgstellingsfonds voor de Landbouw een nuttige uitbreiding van de credietverlenende functie der boerenleenbanken zou worden mogelijk gemaakt, ware het niet, dat vele boerenleenbanken in die functie belemmerd worden door de maatregelen, die De Nederlandsche Bank in het belang van het handhaven van het monetaire evenwicht heeft genomen.

Dit had zonder bezwaar aan de Tweede Kamer kunnen worden medegedeeld. Nu dreigt het gevaar, dat van de werking van het fonds te grote verwachtingen worden gekoesterd en wordt al te licht heengelopen over de moeilijkheden, die zich voordoen, wanneer getracht wordt de monetaire maatregelen te coördineren met het tegenwoordige landbouwbeleid.

Bilthoven.

Ir J. S. KEYSER.

Nieuw-Guinea?

Men schrijft ons:

Wat bij de Indonesische kwestie niet mogelijk bleek, is wel mogelijk gebleken bij de Nieuw-Guinea kwestie. Zij is de directe aanleiding geworden van een regeringscrisis. Men is begonnen met de Indonesische delegatie voor de behandeling van het Nieuw-Guinea vraagstuk, zonder een voor haar bevredigend resultaat, naar huis te sturen. En hoewel een meerderheid van de volksvertegenwoordiging het door de Nederlandse Regering gevoerde beleid dekte, is het kabinet desondanks afgetreden.

En thans is een nieuw kabinet opgetreden met een nieuw regeringsprogramma. Maar in dit programma vindt men geen positieve uitspraak over Nieuw-Guinea. De Nieuw-Guinea kwestie wordt, wat Nederland aangaat, in de politieke ijskast opgeborgen. Voorshands zal zij in

Nederland geen aanleiding meer geven tot politieke moeilijkheden. Er zijn trouwens andere problemen te over. Maar wat betekent dit voor Nieuw-Guinea?

Wat tot dusver is gedaan.

Niet te ontkennen valt, dat van Nederlandse zijde met voortvarendheid een begin is gemaakt met het opvangen van de situatie, welke ontstond door het uit elkaar gaan van Indonesië en Nieuw-Guinea bij de soevereiniteitsoverdracht.

Nog voor 27 December 1949 kwam de Machtigingswet Nieuw-Guinea tot stand (Staatsblad No. J 576), welke de Nederlandse soevereiniteit over dit gebied handhaafde en voorlopige voorzieningen met betrekking tot de bewindvoering trof.

En slechts twee dagen na de soevereiniteitsoverdracht van Indonesië werd, gelet op genoemde machtigingswet, het Besluit Bewindsregeling Nieuw-Guinea uitgevaardigd (Staatsblad No. J 599). Dit besluit, dat wel is waar in belangrijke mate is gebaseerd op de Surinaamse staatsregeling maar niettemin een voor de Nieuw-Guinese verhoudingen pas-klaar gemaakte complete staatsregeling bevat, kent niet alleen het ambt van gouverneur maar tevens een Nieuw-Guinea Raad (tezamen met de Gouverneur de wetgevende macht), adviesraden en een raad van diensthoofden. Bovendien regelt het het rechtswezen, de financiën, de defensie enz.

Dit was ontegenzeggelijk een waardevolle en tevens veelbelovende start. Maar het was niet genoeg. De uitvoering, de practijk, is uiteindelijk het belangrijkste.

Het feit, dat Nederland tijdens de R.T.C. tot het uiterste voor het behoud van de soevereiniteit over Nieuw-Guinea heeft gevochten — waarmede toch niet onaanzienlijke belangen in de waagschaal werden gesteld — legde Nederland, bij het behouden blijven van die soevereiniteit, bepaalde verplichtingen op ten opzichte van Nieuw-Guinea, nl. het tot ontwikkeling brengen van dit gebied. Dit kost geld; immers, Nieuw-Guinea is een practisch leeg land. Nu zal niemand verlangen, dat op stel en sprong van een leeg land een welvarend gebied wordt gemaakt. Dit kan — gelukkig — doordat Nieuw-Guinea een dun bevolkt gebied is langs wegen van geleidelijkheid geschieden. Bepaalde minimum voorzieningen dienen echter op zeer korte termijn tot stand te worden gebracht en tot deze minimum voorzieningen behoort *in elk geval* het instellen van een goed functionerend bestuursapparaat. Gemeend wordt, dat dit een verplichting is, welke de handhaving van de soevereiniteit zonder meer oplegde.

Daarbij was het, opnieuw, niet nodig dat alle organen, welke in de Bewindsregeling zijn voorzien, onmiddellijk zouden worden ingesteld. Ook dit kan volgens wegen van geleidelijkheid geschieden en met name geldt dit voor de adviesraden en de Nieuw-Guinea Raad. Absoluut onmisbaar ook, of beter gezegd, juist in het beginstadium, was en is evenwel, naast een bekwame gouverneur, een deskundig ambtelijk apparaat. Dit was daarom temeer nodig daar Nieuw-Guinea bij de soevereiniteitsoverdracht op dit gebied vrijwel niets bezat. Wel is waar was Nieuw-Guinea gedurende de na-oorlogse periode een zgn. neozelfbesturend landschap, echter de taak hiervan was beperkt en dientengevolge ook het ter beschikking staande apparaat. Tal van essentiële diensten vielen onder de competentie van de centrale Indonesische Overheid (P.T.T., scheepvaart, mijnbouw, geld- en deviezenwezen e.d.) en daarvoor was in Nieuw-Guinea dus in het geheel geen eigen apparaat aanwezig.

Bij de soevereiniteitsoverdracht stond men dan ook voor de noodzaak een ambtelijk apparaat vrijwel van de grond af op te bouwen.

Daaraan is men in Nieuw-Guinea, uitgaande van de Bewindsregeling, onmiddellijk begonnen. Ingesteld werden vier diensten, t.w. voor: 1. Binnenlands Bestuur en Justitie; 2. Financiën; 3. Economische en Technische aangelegenheden en 4. Gezondheidszorg, sociale en culturele aangelegenheden. Reeds aanstonds valt op, dat men het aantal diensten tot een minimum heeft beperkt. Onder een dienst als die van Economische en Technische aangelegenheden valt een veelheid van activiteiten als bijv. landbouw, veeteelt, boswezen, visserij, scheepvaart en luchtvaart, de publieke diensten, uitvoering van werken (huizenbouw) enz., terwijl dan nog de kolonisatie, welke in feite toch ook tot deze dienst behoort, voorshands nog ondergebracht is bij het Binnenlands Bestuur.

Het is duidelijk, dat de uitgebreidheid van de taak van de verschillende diensten bijzondere eisen stelt aan het leidinggevend personeel van die diensten. En het is hier waar de schoen in belangrijke mate wringt. Dit hoog ge-

qualificeerde personeel ontbreekt gelukkig niet geheel, maar wel in zeer belangrijke mate. En is dit nu iets om verbaasd over te zijn? Eigenlijk niet. Immers, Nieuw-Guinea biedt de Europeaan, die er komt werken, niets maar dan ook helemaal niets aantrekkelijks. Men moet er de toestand eigenlijk zelf gezien hebben om er een juiste voorstelling van te kunnen maken. Men moet dan ook wel een pioniersmentaliteit bezitten om er naar toe te gaan. Nu zijn er gelukkig nog steeds van dergelijke pioniers in Nederland en het zijn veelal lang de slechtsten niet. Maar het wordt hun niet gemakkelijk gemaakt een ambtelijke functie in Nieuw-Guinea te aanvaarden. Immers, zij treden dan in dienst van het gouvernement van Nieuw-Guinea, hetzij als vast ambtenaar hetzij in kort verband (een driejarig contract). Echter, wat is het gouvernement van Nieuw-Guinea en wat is zijn bestaanszekerheid? Wat gebeurt er met de ambtenaren van Nieuw-Guinea en de kortverbanders wanneer Nieuw-Guinea toch nog eens aan de Republiek Indonesia wordt overgedragen? Gaan zij dan, evenals de ambtenaren van de voorlopige federale regering bij de soevereiniteitsoverdracht, automatisch over in dienst van de R.I.? Het moet, met de in Indonesië op dit gebied opgedane practijk voor ogen, als een moeilijk goed te praten nalatigheid van de Nederlandse Regering worden beschouwd, dat nog steeds geen afdoende voorzieningen zijn getroffen, die de in dienst van Nieuw-Guinea getreden en tredende ambtenaren redelijke zekerheid geven. Een herhaling op kleine schaal van het Indonesische ambtenarendrama zal de Regering toch niet wenselijk. Maar wat dan? Wanneer zekerheid bestond, dat Nederland onder geen beding Nieuw-Guinea zal prijsgeven, dan zou er geen moeilijkheid zijn. Maar wie durft hiervoor zijn hand in het vuur te steken?

Is het verwonderlijk, dat het onder deze omstandigheden een vrijwel ondoenlijke zaak is in Nieuw-Guinea een goed ambtelijk apparaat op te bouwen? En toch is, wil men van Nieuw-Guinea iets maken, een goed ambtelijk apparaat een eerste vereiste.

De geldsanering.

Andere terreinen geven eenzelfde beeld te zien als hiervoor werd geschetst. Als voorbeeld kan nog worden vermeld de regeling van het geldwezen op Nieuw-Guinea. Ook hiermede is vol geestdrift een begin gemaakt. Wellicht kan zelfs gesteld worden, dat men het al te mooi heeft willen doen. Het is duidelijk, dat het oude Indonesische geld niet kon worden gehandhaafd. Staatkundige en financieel-economische motieven verzetten zich hiertegen. Maar was het nu direct noodzakelijk, dat een gebied als Nieuw-Guinea eigen geld kreeg? Te minder reden was hiervoor, daar van het begin af aan de opzet heeft voorzeten — welke opzet ook in practijk is gebracht — om het geldverkeer tussen Nederland en Nieuw-Guinea volledig vrij te laten, terwijl er tevens naar wordt gestreefd het verzorgingsniveau en het prijspeil — de transportkosten uiteraard in aanmerking genomen — zoveel mogelijk op dat van Nederland af te stemmen. Men had dus kunnen volstaan met het in omloop brengen van het Nederlandse geld, hetgeen trouwens met de pasmunt ook is gebeurd. Hoe dit ook zij, het Indonesische geld moest in elk geval worden omgezet in nieuw geld. Terecht heeft men aan deze geldomzetting een geldsanering verbonden. Immers, al was Nieuw-Guinea een uithoek van Indonesië, ook daar had de na-oorlogse vergroting van de geldhoeveelheid zich doen gelden.

Reeds eind Januari 1950 is men overgegaan tot de stempeling van het in Nieuw-Guinea in omloop zijnde Indonesische geld. Enig ander nut dan een (gebrekkige) registratie van de geldhoeveelheid heeft deze handeling niet opgeleverd. Bij de inlevering van het Indonesische geld in Nieuw-Guinea is geen onderscheid gemaakt tussen al dan niet gestempeld geld. De eigenlijke omwisseling

van het geld is begonnen op 30 Maart 1950, gebaseerd op het op 13 Maart uitgevaardigde besluit Geldregeling Nieuw-Guinea (Staatsblad No. K 81). De gevolgde methode — welke zoals reeds vermeld werd tevens een geldsanering moest inhouden — moest in de eerste plaats eenvoudig zijn. De koers van inwisseling werd gesteld op 1 Indonesische gulden = 1 Nieuw-Guinea gulden. In verband hiermede werd overgegaan tot een beperkte omwisseling — gebaseerd op een halve maand levensonderhoud — terwijl voor het ingenomen Indonesische geld, dat niet werd omgewisseld, een ontvangstbewijs werd afgegeven. Later werd de mogelijkheid geopend de ontvangstbewijzen met bedragen kleiner dan f 200 geheel in te wisselen, terwijl van de bedragen, welke hierboven uitgingen 25 pCt werd geblokkeerd. Hiermede was het eerste gedeelte van het saneringsproces afgesloten. Aangenomen mag worden, dat de Gouverneur bij zijn bezoek aan ons land in de zomer van 1950 een volledig verslag over de bereikte voorlopige saneringsresultaten bij zich had, alsmede uitgewerkte voorstellen over de afbouw der sanering, met name wat betreft het definitieve percentage van omwisseling. Evènwel tot op dit moment is in Nederland ter zake geen beslissing gevallen, hetgeen toch moeilijk aan de samengesteldheid van de geldhuishouding in Nieuw-Guinea kan worden toegeschreven, welke een ingewikkeld systeem van deblokking zou vereisen. Ook kan toch niet de hoop voorzitten, dat het vraagstuk zichzelf zal oplossen door het verloren gaan van de meeste der ontvangstbewijzen (het enig bewijsstuk). En intussen zit men in Nieuw-Guinea maar te wachten.

De begroting.

Bijzonder traag verloopt ook de vaststelling van de begroting van Nieuw-Guinea over 1950. Ingevolge het Besluit Bewindsregeling Nieuw-Guinea moet de begroting in Mei van het jaar voorafgaande aan het jaar, waarvoor zij zal gelden, in Nieuw-Guinea worden ingediend. Dit vroege tijdstip van indiening is daarom nodig, omdat vaststelling bij de wet veelal noodzakelijk zal zijn, nl. zo dikwijls als de begroting een tekort aantoonde (dat door Nederland zal moeten worden gedekt). Nu is het duidelijk, dat voor het begrotingsjaar 1950 de gestelde termijnen zinloos waren. Dit neemt niet weg, dat in Nieuw-Guinea met voortvarendheid aan de voorbereiding van de begroting is gewerkt. Met vrij grote zekerheid mag worden aangenomen, dat tijdens het verblijf van de Gouverneur hier te lande in de zomer van 1950 — de Gouverneur had zich speciaal doen vergezellen van deskundigen op dit gebied — een concept begroting 1950 gereed is gekomen. Maar zij is nog steeds niet bij de Staten-Generaal ahangig gemaakt, hoewel sedertdien een lange tijd is verlopen.

Zolang de begroting niet gepubliceerd is, is het moeilijk de totale omvang er van te ramen. Toch zijn er wel enkele aanwijzingen, welke een ruwe benadering mogelijk maken: Daar is in de eerste plaats de subsidiepost, welke voorkomt op Hoofdstuk XIII B (Uniezaken en Overzeese Rijksdelen) van de Rijksbegroting 1950 ten bedrage van f 20 mln. Hieruit blijkt, dat het begrotingstekort van Nieuw-Guinea over 1950 op dat bedrag is geraamd. Nu is het duidelijk, dat deze bijdrage van Nederland niet de enige inkomstenpost voor Nieuw-Guinea is, maar zij is wel veruit de belangrijkste. Van de belastingontvangsten — in Nieuw-Guinea geldt voorshands nog het Indonesische belastingstelsel zoals dit tijdens de sovèreiniteits-overdracht van kracht was — moet men zich, gezien de geringe economische betekenis van Nieuw-Guinea, vooral geen overdreven voorstelling maken. Met de overgangsbelasting (loon- en inkomstenbelasting), de invoer- en uitvoerrechten, de accijnzen op tabak, suiker en petroleum en dan nog wat rechten uit mijnconcessies houdt deze bron van inkomsten op. De totale opbrengst van deze belastingen zal van de orde van grootte van f 5 à f 10 mln

zijn.¹ Hiervan uitgaande zullen de uitgaven van Nieuw-Guinea over 1950 dus maximaal een totaal bedrag van f 25 à f 30 mln te zien geven.

Bij de beoördeling van dit geraamd bedrag dient direct in aanmerking te worden genomen, dat het betrekking heeft op het eerste jaar van Nieuw-Guinea als geheel zelfstandig gebiedsdeel en dat dientengevolge de uitgaven over dat jaar een verre van normaal beeld vertonen. In zo'n eerste jaar, waarin — zoals wij reeds zagen — een overheidsapparaat goeddeels ontbrak, kunnen slechts de meest dringende voorzieningen — en dan veelal slechts provisorisch — worden getroffen. Ook de apparaatskosten zelf zullen nog zeer onvolledig zijn. En van uitgaven in verband staande met het tot ontwikkeling brengen van het land kan in het geheel nog geen sprake zijn. In het algemeen kan dan ook worden gesteld, dat de uitgaven over 1950 in niet onbelangrijke mate beneden normaal zijn en een onvoldoende beeld geven van wat er in de volgende jaren nodig zal zijn.

Dit blijkt ook, wanneer wij 1950 vergelijken met de periode, welke er onmiddellijk aan vooraf ging, gedurende welke Nieuw-Guinea nog een onderdeel van Indonesië uitmaakte. De landschapsbegroting van Nieuw-Guinea over 1949 vertoonde een tekort van ruim f 15 mln, hetgeen inhoudt, dat de landschapsuitgaven in dat jaar gesteld kunnen worden op een kleine f 20 mln. Nu werd er reeds eerder op gewezen, dat de landschapstaak slechts een beperkte was. Zij beperkte zich nl. tot regionale aangelegenheden. Tal van belangrijke onderwerpen — wij noemden er enkele — behoorden tot de competentie van de centrale (Indonesische) Overheid en werden dientengevolge ook direct door deze gefinancierd. In de naoorlogse periode, waarin door Indonesië nu niet direct een overmatige belangstelling voor Nieuw-Guinea werd betoond, werd dus jaarlijks een totaal bedrag aan dit gebied besteed, dat niet veel lager lag dan het door ons hierboven geraamd totaal bedrag van de Nieuw-Guinea-begroting 1950.

Uit een en ander volgt, dat de Nieuw-Guinea begroting 1950 niet maatgevend kan en mag zijn voor hetgeen in de toekomst door Nederland ten behoeve van dit gebied zal dienen te worden uitgegeven. In de eerstkomende jaren en zeker zolang de economische ontwikkeling van Nieuw-Guinea nog niet op een hoger plan staat zullen grotere bedragen ter beschikking van Nieuw-Guinea moeten worden gesteld. De door de Regering te voeren bezuinigingspolitiek zal zich dan ook niet tot Nieuw-Guinea kunnen en mogen uitstrekken ook al zou dit de elders te brengen offers moeten vergroten.

Conclusie.

Uit het voorafgaande kan de volgende conclusie worden getrokken.

Wanneer het — hetgeen wij van ganser harte hopen — de Nederlandse Regering ernst is geweest met de tot dusverre gevoerde Nieuw-Guineapolitiek, dan dient zij hiervan, materieel, de consequenties te aanvaarden. In de eerste plaats door Nieuw-Guinea op de kortst mogelijke termijn een goed uitgerust bestuursapparaat te geven en alle maatregelen te nemen, welke zulks kunnen bevorderen; maar voorts ook door voldoende middelen ter beschikking te stellen om een geleidelijke economische ontwikkeling van dit gebied mogelijk te maken.

Daarbij mag — wil het thans gevoerde beleid zich gunstig onderscheiden van dat onder het oude bestel — de voor 1950 op de Rijksbegroting opgevoerde subsidiepost niet als maatstaf gelden voor de gedurende de eerstkomende jaren door Nederland jaarlijks ter beschikking van Nieuw-Guinea te stellen bedragen. Wil het goed zijn, dan zal de voor 1951 geraamde subsidiepost voor Nieuw-Guinea — welke op nieuw op f 20 mln is gesteld — reeds aanzienlijk te laag blijken te zijn.

Practische huurpolitiek

In de bekende brochure van Prof. Liefstinck vestigt de Minister van Financiën de aandacht op het volgende: „De prijspolitiek van de Regering heeft voor belangrijke groepen het ondernemersinkomen aanmerkelijk gedrukt. Men denke slechts aan de huur- en pachtstop, waardoor het ondernemersinkomen van de huis- en grondeigenaren practisch op het vooroorlogse peil werd gehandhaafd”¹⁾.

Het is bekend, dat dit vooroorlogse peil niet hoog was. De deflatiepolitiek van het kabinet Colijn was al te stringent geweest en de goederenprijzen waren zodanig gedaald, dat het aanbod van nieuwe woningen steeds opnieuw kon worden vergroot; vele meest oudere huizen kwamen leeg te staan en de huren waren aanmerkelijk gedaald. Woningexploitanten van oudere huizen konden rente en afschrijving niet meer verdienen en op de ochtend van de devaluatie van de gulden in September 1936 hadden de georganiseerde huiseigenaren te Amsterdam juist besloten hun bezit te abandonneren, toen de rechttrekking van al te krom geworden verhoudingen tussen de waarde van het geld en van de goederen hen van hun voornemen deed afzien in de hoop, dat een en ander het hen weer mogelijk zou maken uit de huren de rente en aflossing van hun hypothecaire schulden te betalen. In veel gevallen bleek het eigen kapitaal van de ondernemer, d.w.z. het verschil tussen de waarde van hun bezit en het bedrag aan opgenomen schuld, voor goed te zijn verdwenen.

Gedurende de bezettingstijd veranderden de omstandigheden ook op dit gebied radicaal. Er werd weinig of niet meer bijgebouwd, tienduizenden huizen werden verwoest of afgebroken en vele tienduizenden min of meer ernstig beschadigd. Na de wapenstilstand kon de aanbouw niet direct weer worden hervat en de bevolking breidde zich snel uit.

Dat onder deze omstandigheden de huren van bestaande woningen niet konden worden vrijgelaten, is begrijpelijk en algemeen aanvaard.

Iets anders is het, of men niet te lang heeft gewacht om eerst 5 jaren na de bezettingstijd de huren tot 15 pCt boven het peil van 1940 te ontdooven.

Nadat de Minister, aan wiens politieke overtuiging geen twijfel kan bestaan, zijn bovenaangehaalde constatering maakte, zijn de lonen wederom met 5 pCt verhoogd en de materialenprijzen voor het onderhoud eveneens aanzienlijk gestegen.

Daarmede zijn voorlopig de ondernemersinkomsten op dit gebied gedaald tot beneden het peil, dat in 1940 reeds laag was.

Desniettemin heeft de Minister van Wederopbouw kort geleden te kennen gegeven, dat aan verhoging van de huren niet kon worden gedacht, omdat de middelen ontbraken om de naar verhouding meest daardoor getroffen categorieën van de bevolking enigerlei compensatie te geven.

Van een en ander zal het gevolg zijn, dat het onderhoud, soms toch al bedenkelijk achterstallig, nog meer te wensen zal gaan overlaten, want de huiseigenaren moeten ook leven. Bij verenigings- of gemeentewoningen zal het misschien niet veel beter gaan, tenzij eventuele tekorten op de exploitatierekeningen nog verder op de belastingbetalers kunnen worden afgewenteld.

In ieder geval wordt door dit alles ook bereikt, dat de lust om uit economische overwegingen in de volkswoningbouw te investeren tot ver beneden het nulpunt daalt. Tot dusverre werd de temperatuur hier nog enigszins op peil gehouden door een tegenkracht, nl. de vrees voor inflatie en dienovereenkomstig door de zucht naar belegging in „Sachwerte”. Geleidelijk echter dringt het besef door, dat volkswoningen hier een slechte compensatie

zullen geven. Een ervaring trouwens, na de eerste wereldoorlog in andere landen (Oostenrijk, Frankrijk) ook reeds opgedaan.

Nu behoeven huizen ook geen plechtanker voor inflatievrezenden te zijn. Doch men mag in het belang van onze volkshuisvesting toch wel stellen, dat naast betaling van rente en aflossing van het daarin gestoken kapitaal een behoorlijk onderhoud mogelijk moet zijn.

Vroeger was het gebruikelijk, dat men $\frac{1}{5}$ à $\frac{1}{7}$ gedeelte van zijn inkomen voor huur besteedde; thans is het in zeer veel gevallen slechts $\frac{1}{12}$ tot $\frac{1}{15}$ deel. Is in ons klimaat wonen niet evenzeer een levensbehoefte als voedsel en kleding? Kan men niet beter aan de bevolking vragen iets minder aan vermaak, tabak en sterke drank te besteden?

Nu kennen wij vandaag nog andere benauwende en zelfs meer dringende problemen dan het huurvraagstuk, doch indien uit voldoende cijfermateriaal mocht blijken, dat onder de bestaande voorwaarden het onderhoud te veel in gedrang komt, dan wordt enige verdere huurverhoging ook zonder verdere onverhoopte loonsverhoging onvermijdelijk in het belang van de volksgezondheid.

Tot dusverre spraken wij in hoofdzaak over de bestaande woningvoorraad. Het ligt voor de hand, dat de enige gezonde en afdoende oplossing van het huurprobleem gelegen is in een verdere aanbouw tot vermeerdering van het woningaanbod.

Nu maakt Prof. Liefstinck in zijn eerder vermelde brochure nog een opmerking in dit verband naar aanleiding van het ontstellend tekort op ons nationaal budget. Hij vraagt zich af, of onze bevolking bereid is de begroting te helpen ontlasten door aanvaarding van een vermindering van de consumptieve uitgaven van de Staat, bijv. door bezuiniging op huursubsidies²⁾.

Het komt ons voor, dat zulks ter bevordering van de woningbouw absoluut noodzakelijk is, hetgeen betekent, dat de huren voor nieuw te bouwen huizen terstond zullen moeten worden verhoogd.

Onder de gegeven omstandigheden is er eenvoudig geen andere weg. De huursubsidies zijn door het ontstellend budgettekort ondragelijk geworden. Brengen wij ons budget niet in evenwicht, dan hollen wij naar de afgrond van totale inflatie, welke hier te lande ongetwijfeld dezelfde gevolgen zal hebben als een overeenkomstig gebeuren in Duitsland en Italië na de eerste wereldoorlog, nl. het einde van de democratie en de komst van een dictatuur van links of rechts.

Moreel is deze huurverhoging te verantwoorden, omdat ons volk tegenwoordig een geringer percentage van zijn inkomen aan huur besteedt dan vroeger, gelijk reeds opgemerkt. Economisch is het juist, dat wie een nieuwe woning wil, daarvoor de huur betaalt, welke nodig is om daaruit de exploitatiekosten te voldoen.

Momenteel is de situatie zo, dat voor oude huizen een huurpeil geldt van 15 pCt boven dat van 1940 en voor nieuw te bouwen huizen van 30 pCt boven het peil van 1940. Het is logisch, dat er enig verschil bestaat, want voor een nieuw huis zal men in principe meer huur willen besteden dan voor een oud, gelijk de ervaring vóór de oorlog ook aantoonde, dat de bevolking naar de nieuwe huizen trok, terwijl de oude eerder werden verlaten.

Al te groot mag het verschil in huurprijzen tussen nieuwe en oude woningen ook weer niet zijn, daar anders op de duur de nieuwe woningen gedeprecieerd zouden worden in vergelijking met de oude. Daar echter voorlopig met overproductie en leegstaan nog geen rekening behoeft te worden gehouden, is dit momenteel niet de meest dringende kant van de kwestie en zou een middenweg bewandeld kunnen worden door als huur voor nieuw te

¹⁾ Prof. Mr P. Liefstinck: „De Overheid neemt en geeft”, blz. 33.

²⁾ T.a.p., blz. 28.

bouwen woningen een percentage toe te laten van ten hoogste 50 à 60 pCt boven het peil van 1940.

Niet onbelangrijke categorieën van de bevolking zullen een groter percentage van het gezinsinkomen inderdaad wel kunnen en willen besteden om van samenwoning verlost te worden en zij zullen hierdoor een prikkel hebben om tot nieuwe woningbouw zelve mee te werken. Wie de slogan „productie voor de behoefte” tot een dogma heeft gemaakt, zal niet bevredigd zijn, doch hij zal minder gemakkelijk kunnen aantonen; hoe de woningproductie en meer in het algemeen de arbeidsproductiviteit onder de gegeven benarde omstandigheden van ons land opgevoerd kunnen worden, indien men slechts zijn behoefte heeft aan te tonen, om die dan dadelijk bevredigd te krijgen.

Vooralsnog lijkt het dan ook verstandiger om degene, die door hard en doelmatig te werken zich de betaling van een hogere huur kan veroorloven, ook de eerste kans op het betrekken van een nieuwe woning te geven.

Meermalen is een geheel andere oplossing aan de hand gedaan. Men wil de bestaande huren boven hetgeen nodig is voor een sluitende exploitatierekening nog met bijv. 20 pCt extra verhogen in de vorm van een huurbelasting, waaruit dan de hoge kosten van de nieuwbouw bestreden kunnen worden. Zo fraai als deze oplossing in theorie lijkt, zo slecht zou zij in de praktijk werken. In de eerste plaats past zij niet in het huidige stelsel van loon- en prijzenpolitiek van de Regering. Een dergelijke rigoureuze extra verhoging zou voor grote groepen van de bevolking compensaties noodzakelijk maken en het resultaat dus weer goeddeels teniet doen. De rest zou vermoedelijk weggaan aan administratieve rompslomp en pogingen tot bestrijding van ontduiking. Tenslotte zou er geen enkele waarborg kunnen bestaan, dat de aldus verkregen middelen ook werkelijk alleen aan de volkshuisvesting ten goede zouden komen, zodat het enige zekere gevolg zou zijn, dat het wonen duurder was geworden.

Het zal moeite genoeg kosten om onze in dit opzicht verwerende bevolking er van te doordringen, dat ons huurpeil te laag ligt, doch op het gebied van de nieuwbouw kan men zulks toch wel voor een ieder ad oculos demonstreren. Mede om deze psychologische reden zal men bij de nieuwbouw alvast terstond moeten beginnen de bevolking aan hogere huren te wennen.

Het spreekt vanzelf, dat andere aspecten van het probleem, hoe men via nieuwbouw en dus vermeerdering van het aanbod de huren binnen redelijke grenzen kan houden, thans meer dan ooit de aandacht vragen.

Op twee punten willen wij hier nog wijzen.

Het bedrag aan rijkshuursubsidie zal voorlopig niet worden verminderd, al kan men er door de gestegen bouwkosten minder huizen mee bouwen. Vóór de oorlog werd ongeveer 85 pCt van de huizen voor particuliere rekening gebouwd, doch in 1950 was dit percentage, hoewel het hoogste ná de oorlog, nog slechts op 35 gekomen. Men heeft deze veranderde verhouding wel toegejuicht op grond van de overweging; dat woningexploitatie uit sociale overwegingen beter door de Overheid zelve

of door woningbouwverenigingen kan plaats hebben. Het is echter bij de tegenwoordige benarde financiële positie van ons land meer dan ooit de vraag, of bouw en exploitatie voor particuliere rekening — gelijk men algemeen aanneemt — niet veel economischer werkt. Het bestek van dit artikel laat niet toe hierop nader in te gaan; wij bepalen ons hier slechts tot het uitspreken van de wens, dat aan dit vraagstuk, bij ons weten nimmer grondig onderzocht, eens terdege aandacht wordt besteed.

Een tweede opmerking betreft de klacht, welke men tegenwoordig in toenemende mate aantreft in de vakliteratuur van architecten en bouwers, dat de gemeentelijke bouwvoorschriften tegenwoordig zo gedetailleerd en onderling afwijkend zijn, dat niet alleen hun de vreugde in de scheppende arbeid grondig wordt vergald, doch ook onvoldoende ruimte wordt gelaten voor nieuwe initiatieven. Men behoeft daarbij nog niet zo ver te gaan als de heer J. Greshoff, die van oordeel is, „dat de gezondheidsleer, die bedstee en alkoof onzer vaders verdoemde, zonder een zweem van twijfel het bestaan heeft verarmd”³⁾, om te erkennen, dat hier ten faveure van de woningbouw en dus ter oplossing van het huurprobleem iets gedaan moet worden. De Minister van Wederopbouw heeft er herhaaldelijk op gewezen, dat het bijv. niet aangaat, dat star wordt vastgehouden aan een verdiepinghoogte van 2,65 m of een verbod om een woning met minder dan drie slaapkamers te bouwen. Zou het momenteel geen aanbeveling verdienen, dat bij de Wet een model bouwverordening wordt vastgesteld voor het gehele land, behoudens afwijkingen op grond van plaatselijke omstandigheden op voorstel van de gemeente met goedkeuring van het Rijk aangebracht?

De gemeentelijke autonomie gaat ons allen ter harte, doch indien verstarring en bureaucratie optreden, dan zal de hogere wetgever moeten ingrijpen om althans de voorwaarden te scheppen voor een ontwikkeling, welke de omstandigheden thans meer dan ooit vereisen.

Bij de tegenwoordige onzekerheid, die recht evenredig toeneemt met het verlangen der mensen naar meer zekerheid, is het moeilijk een voor lange termijn geldende huurpolitiek uit te stippelen.

Men kan o.i. slechts betogen — gelijk wij in het bovenstaande deden —, dat in de huidige woningnood geen maatregelen moeten worden getroffen, welke het ondernemersinkomen uit huizenbezit nog terug dringt beneden het toch al zo lage peil van 1940. Dit leidt tot verwaarlozing en bovendien wordt daardoor de particuliere energie, welke vóór de oorlog voor 85 pCt de woningbouw verzorgde, finaal afgeschrikt.

Voorst zal men, niet in het minst ook om budgetaire redenen, de bevolking er weer aan moeten wennen een redelijk deel van het inkomen voor wonen te besteden en derhalve bij de nieuw te bouwen huizen alvast een huurverhoging van 50 pCt à 60 pCt boven het peil van 1940 moeten toelaten.

³⁾ s-Gravenhage.

Mr J. WILKENS.

³⁾ „Het Vaderland”, aangehaald in „Bouw” van 7 April 1951, blz. 231.

Een anti-fusiewet in de Verenigde Staten

Een nieuwe ontwikkeling in de anti-trustwetgeving

De tijd gelegen tussen de verkiezing en het optreden van het nieuw gekozen Congres in Januari daaropvolgend betekent voor het Amerikaanse Congres in de regel een tijd van grote slapte. Dit tijdvak viel ditmaal echter samen met een periode, waarin ten gevolge van de internationale spanningen de wetgevende machine op volle toeren moest draaien.

Door het groot aantal belangrijke besluiten, verband houdende met de bewapening en de internationale toestand, dat in deze zgn. „lame duck session” van het Congres werd afgewerkt, is weinig aandacht geschonken aan een toch zeer belangrijke wetswijziging van andere aard, eveneens in deze zittingsperiode aangenomen. Het betreft hier een amendement op de Clayton anti-trustwet

van 1914. Een amendement, dat bekend als de Anti-merger Act, beperkingen stelt aan ondernemingsconcentratie door middel van opkopen van activa.

Niet minder dan 24 jaren heeft de Federal Trade Commission getracht deze wet er door te krijgen. Bij elke jaarlijkse boodschap aan het Congres na de oorlog heeft President Truman op de aanvaarding van deze wet aangedrongen. Het vorige jaar deelde President Truman in zijn jaarlijkse boodschap bijv. mede, dat hij een mogelijke verdubbeling en nogmaals verdubbeling van het nationale product der Verenigde Staten in de komende 50 jaren voorzag. Het aantal onafhankelijke en concurrerende ondernemingen zal evenwel in gelijke mate moeten toenemen, zo betoogde hij, wil de constant groeiende economie niet ten prooi vallen aan een kleine overheersende economische groep. Om dit gevaar af te wenden, zo vervolgde hij, moeten wij monopolievorming en machtsconcentraties tegengaan en de onafhankelijke ondernemingen steun verlenen, zodat zij over voldoende kapitaal en crediet kunnen beschikken om te kunnen mededingen in een systeem van vrije ondernemingsvorming. De ontduiking van de Clayton Act door fusionnering moet hiertoe echter worden tegengegaan. De Senaat verraste de President juist voor de Kerstdagen door het wetsvoorstel te accepteren, dat door het Huis van Afgevaardigden reeds in 1949 was aangenomen.

De Anti-merger Act maakt een einde aan een van de belangrijkste ontduikingsmogelijkheden van de Sherman-Act. De Sherman-Act van 1890 bevat scherpe bepalingen tegen kartelafspraken. De mogelijkheid van samenvoeging van ondernemingen bleef echter bestaan. Dit leidde tot de merkwaardige situatie, dat een aantal ondernemingen, die concurrentiebeperkende afspraken overeenkwamen, tegen de wet handelden, doch niet strafbaar waren, zodra zij zich concentreerden tot één onderneming. Deze leemte werd door de Clayton Act gedeeltelijk opgevuld. Onder andere werd bij deze wet het opkopen van aandelen van andere ondernemingen met het doel de concurrentie te beperken of uit te schakelen, verboden. Aan de oprichting van holding-companies werd hiermede paal en perk gesteld.

De wetgever was echter niet volledig, want de mogelijkheid van fusionnering door middel van het opkopen van activa ener andere onderneming bleef bestaan. In de loop der jaren is van deze gelegenheid ook ruimschoots gebruik gemaakt om concentraties uit te voeren. De eerste concentratiegolf van 1890 tot 1904 werd gevolgd door drie andere in de jaren 1919 tot 1924, 1926 tot 1929 en 1947 tot 1950. Opvallend is hierbij de sterke concentratiedrang na beide wereldoorlogen. Gedurende de oorlogen zelf bleek de aandacht voor anti-trustmaatregelen bij de Regering te zijn verslapt, daar in die perioden de opvoering van de productie op de voorgrond stond en zij er onverschillig tegenover stond, of de productievergroting geschiedde door ondernemings-samenvoeging en -samenwerking of niet. Na de eerste, zowel als de tweede wereldoorlog schonk de Regering echter weer haar volle aandacht aan het concentratieprobleem en de anti-trustmaatregelen. In deze na-oorlogse perioden trachtten de ondernemingen echter de nieuw ontstane verhoudingen te consolideren door fusionnering, het enige concentratiemiddel, dat was overgebleven. Onderzoekingen wezen uit, dat in de jaren 1940 tot 1947 2.500 ondernemingen door fusionnering waren verdwenen en dat het in de meeste gevallen ondernemingen betrof, die door grotere waren opgeslokt. Daartegenover moet echter vermeld worden, dat de toename van het aantal ondernemingen in diezelfde periode aanzienlijk groter is geweest dan de bevolkingsgroei en een record aantal van 4 miljoen heeft bereikt.

De nieuwe wet beperkt nu de aankoopmogelijkheid van fysieke activa van een andere onderneming. Echter

niet in alle gevallen. Alleen die gevallen, waarin aankoop van activa de concurrentie wezenlijk vermindert of het scheppen van een monopolie bevordert, worden verboden. De term „wezenlijk vermindert” is afkomstig van de Clayton Act en wordt niet verder gedefinieerd. Zoals bij de gehele anti-trustwetgeving het geval is, wordt ook hier weer door de min of meer vage bewoordingen van de wet aan de rechtsprekende instantie een ruime interpretatiebevoegdheid verleend. In laatste instantie wordt aan de beoordeling van de rechter overgelaten na te gaan in welke mate de mededinging wordt beperkt door de fusie. De talrijke mogelijkheden, die zich kunnen voordoen in een levendige economische huishouding met haar vele schakeringen, maken het inderdaad zeer moeilijk door vaste normen het juiste en onjuiste aan te geven, zonder enerzijds onbillijkheden te begaan en anderzijds nieuwe ontduikingsmogelijkheden te scheppen. Te veel overlaten aan de interpretatie van de rechter brengt echter weer andere gevaren met zich. Niet alleen, dat hoge eisen aan de kundigheid van de rechters worden gesteld, onduidelijke definities scheppen verwarring en onzekerheid. Wanneer een fusie wel of niet onwettig is ligt niet duidelijk vast.

Aan deze onzekerheid wordt meer toegevoegd, daar het niet mogelijk is van te voren aan de Federal Trade Commission een bindende uitspraak te vragen. Het enige wat een onderneming dus overblijft is het risico te lopen, de fusie tot stand te brengen en haar standpunt eventueel later uit te vechten met de Federal Trade Commission en de gerechtshoven.

Het is echter bij de grensgevallen, waar onzekerheid bestaat. Een grote onderneming, die een fusie aangaat met een of enige andere ondernemingen, waarmee zij een marktgebied vormt, zal zonder twijfel in overtreding zijn. Anderzijds zal een winkelier in een bepaalde wijk van een stad, die een andere zaak in dezelfde branche in die stad overneemt, niet onder de strafbepalingen vallen. Een onderneming, die enkele machines of voorraden overneemt van zijn concurrent, zal zich evenmin ongerust behoeven te maken. Overigens heeft deze wet evenals de Clayton Act en Sherman Act slechts betrekking op „interstate commerce”, dus op de handel tussen de verschillende staten. Voor de handel binnen de staten gelden doorgaans afzonderlijke wetten en regelingen.

De wet komt evenmin tussenbeide in die gevallen, waarin activa van failliete ondernemingen of van ondernemingen, die op het punt van bankroet verkeren, worden overgenomen.

De Federal Trade Commission zal in de regel niet eerder optreden dan wanneer de activa zijn overgedragen. Indien bij een dergelijke overdracht de Federal Trade Commission vermoedt, dat de concurrentie schade wordt berokkend in het marktgebied, waarin de betrokken onderneming opereert, verzendt zij een oproep voor haar te verschijnen. Indien het onderzoek van de Federal Trade Commission uitwijst, dat volgens haar mening de fusie inderdaad tot beperking van de concurrentie heeft geleid, kan zij bevelen de overgenomen activa weer af te staan. De onderneming kan het federale gerechtshof verzoeken het bevel van de Federal Trade Commission aan een onderzoek te onderwerpen en te vernietigen en eventueel in hoger beroep gaan bij het Hogere Gerechtshof.

Na meer dan een halve eeuw anti-trustwetgeving is door de nieuwe wet eindelijk een belangrijk sluitstuk gevormd. Het sluitstuk komt echter laat, volgens velen zelfs te laat, want in de geschiedenis van de concentratiebeweging in Amerika is veel, zeer veel gebruik of — zo men het noemen wil — misbruik gemaakt van de bestaan hebbende leemte.

AANTEKENING

Het jaarverslag van De Nederlandsche Bank over 1950.

In de uitgebreide kritische analyse, welke de President van De Nederlandsche Bank telken jare in zijn jaarverslag geeft van de Nederlandse economische en financiële situatie, geplaatst tegen de achtergrond van de internationale conjunctuurontwikkeling, valt dit jaar het accent sterk op het betalingsbalanstekort van ons land. De omvang van dit tekort, nl. voor zover het de lopende rekening betreft, f 1.106 mln in 1950 tegenover f 253 mln in 1949 (zie tabel I), wettigt deze nadruk ten volle.

De ongunstige ontwikkeling van de Nederlandse handelsbalans gedurende het afgelopen jaar is, zoals in het Verslag wordt beschreven, vooral toe te schrijven aan de achteruitgang van de *ruilvoet* als gevolg van devaluatie en prijshausse op de grondstoffenmarkten, de liberalisatie van het handelsverkeer met de daaruit voortvloeiende stijging van de invoer van grondstoffen en verbruiks-goederen en de Korea conjunctuur. De daling van de ruilvoet is sterker dan blijkt uit de prijsindexcijfers van in- en uitvoer. Het Nederlandse exportpakket bevat immers naar schatting ca 30 pCt grondstoffen en materialen, die tevoren uit het buitenland hier moesten worden ingevoerd. De prestatie, waarmee Nederland zijn eigen verbruik van buitenlandse grondstoffen, materialen en verbruiks-goederen betaalt, bestaat uit het toegevoegde waardebestanddeel in de export. Op grond hiervan is een benaderde index berekend van de ruilvoet van de toegevoegde waarde. Indien men 1948 op 100 stelt, bedroeg deze index in 1949 97, in 1950 nog slechts 86. Hieruit volgt onder andere, dat alleen reeds door daling van de ruilvoet met het buitenland sinds de devaluatie, de Nederlandse volkshuishouding een werkelijke verarming heeft ondergaan van ongeveer 5 pCt van het totale reële nationale inkomen.

Minder sombere opmerkingen worden aan de *voorraadvorming* gewijd. Het feit, dat het volume van de grondstoffeninvoer in ons land in 1950 32 pCt hoger lag dan in 1949, terwijl de industriële productie slechts 10 pCt

steeg, kan een indruk geven van de omvang hiervan. Herstel van de normale voorraadvorming nam hierbij een voorname plaats in, en het moet buitengewoon gelukkig worden geacht, dat Nederland in Januari 1950 tot een zo ver gaande liberalisatie van het goederenverkeer overging, dat de normalisatie in het voorraaddniveau nog grotendeels vóór de prijshausse kon plaatsvinden.

Aan het *verband tussen het betalingsbalanstekort en het monetaire evenwicht* wordt in het Verslag een afzonderlijk hoofdstuk gewijd. Het langdurige voortbestaan van het betalingsbalanstekort, dat, in strijd met wat men zou hebben mogen verwachten, niet met het herstel van de fysieke productie is verdwenen, aldus lezen wij hier, doet bij sommigen de neiging ontstaan dit verschijnsel te beschouwen als een geheimzinnige ziekte, waarmede de Nederlandse volkshuishouding behept zou zijn en die beurtelings wordt geweten aan de „zwakheid” van onze exportproducten, aan het protectionisme van zovele onzer handelspartners of aan de uitbreiding van onze bevolking, met haar druk op de investeringsbehoefte. In werkelijkheid kan, wanneer zich, zoals in het geval van Nederland, een duurzaam betalingsbalanstekort manifesteert, in de zin van een tekort, dat gedekt moet worden uit de eigen of uit schenking verkregen deviezenreserves van de centrale bank, met zekerheid aangenomen worden, dat dit samenhangt met rechtstreekse of indirecte toepassing van inflatoire financieringsmiddelen in het binnenland.

In 1950 is deze samenhang tussen betalingsbalanstekort en gebruik van inflatoire financieringsmiddelen een feit geweest. In beginsel kan de toepassing van *inflatoire financieringsmiddelen* tot verschillende gevolgen leiden, t.w. a) inschakeling van ongebruikte productieve krachten; b) een inflatoire stijging van prijzen en inkomens; c) het ontstaan van een betalingsbalanstekort; d) — indien door ingrijpende controlemaatregelen b) en c) worden verhin-derd —: het accumuleren in handen van publiek en bedrijfsleven van onvrijwillig aangehouden liquiditeiten.

Daar in Nederland voor de ontwikkeling van het effect a) weinig ruimte bestaat en b), in verband met de grote

TABEL I.

BETALINGSBALANS VAN NEDERLAND.

Samenvatting van de door De Nederlandsche Bank geregistreerde buitenlandse betalingen.

(in miljoenen gulden)

I A LOPENDE REKENING.

	Totaal			U. S. \$		
	1948	1949	1950	1948	1949	1950
Goederenexport	2.738	3.431	4.658	223	169	348
Dienstenverkeer	952	1.235	1.524	88	183	337
Coupons, dividenden en andere kapitaalopbrengsten	287	447	380	70	107	134
Tekort lopende rekening	957	253	1.106	1.006	574	409
	4.934	5.366	7.668	1.387	1.033	1.228

	Totaal			U. S. \$		
	1948	1949	1950	1948	1949	1950
Goederenimport	4.174	4.610	6.731	1.217	870	991
Dienstenverkeer, particulier	438	460	575	107	82	115
Dienstenverkeer, Overheid	167	64	145	13	6	28
Coupons, dividenden en andere kapitaalopbrengsten (waaronder rente van credieten)	155	232	217	50	75	94
	4.934	5.366	7.668	1.387	1.033	1.228

I B KAPITAALREKENING.

	Totaal			U. S. \$		
	1948	1949	1950	1948	1949	1950
Vermindering van activa in het buitenland (netto)	262	251	38	400	204	43
Vermeerdering van verplichtingen aan het buitenland (netto)	250	119	—30	53	—22	—40
Diverse kapitaaltransacties (netto)	83	13	11	18	28	—44
Ontvangen overheidscredieten (netto voor de kortlopende credieten)	506	—10	134	368	—27	—
E.C.A.-hulp (netto)						
a. ontvangen crediet	111	273	70	111	278	74
b. ontvangen schenkingen	225	768	1.305	186	628	977
Vermindering goudvoorraad; deviezenomzettingen van De Nederlandsche Bank	153	—	—	14	—96	6
	1.590	1.414	1.528	1.150	993	1.016

	Totaal			U. S. \$		
	1948	1949	1950	1948	1949	1950
Tekort lopende rekening	957	253	1.106	1.006	574	409
Aflossing op ontvangen langlopende overheidscredieten	151	201	247	115	112	129
Verleende overheidscredieten (netto)	368	481	—7	13	—	—
Bruto betalingsbalanstekort	1.476	935	1.346	1.134	686	538
Vermeerdering goudvoorraad	—	84	306	—	84	306
Vermeerdering deviezenvoorraad van De Nederlandsche Bank (netto)	114	395	—124	16	223	172
	1.590	1.414	1.528	1.150	993	1.016

buitenlandse handelsquote van Nederland, zich moeilijk kan voordoen, tenzij met behulp van deviezenrestrictie of andere protectionistische maatregelen, moet in de voor ons land geldende omstandigheden des te sterker elk gebruik van inflatoire financieringsmiddelen zich noodzakelijkerwijs openbaren in vergroting van het betalingsbalansstekort.

Een rol van betekenis speelden bij de inflatoire financiering, die in 1950 plaatsvond:

- 1) geldcreatie door het bankwezen ten behoeve van de Overheid;
- 2) geldcreatie door het bankwezen ten behoeve van het bedrijfsleven;
- 3) activering van rustend geld, waarneembaar uit de vermindering van de geldcirculatie.

Hoe de kwantitatieve verhoudingen in dit opzicht liggen, blijkt uit tabel II, welke een analyse geeft van de oorzaken van de veranderingen van de geldhoeveelheid gedurende de laatste jaren.

TABEL II.
ANALYSE VAN DE OORZAKEN VAN DE VERANDERINGEN IN DE HOEVEELHEID VRIJ GELD.
(in miljoenen gulden)

	1948	1949	1950
A. Geldschepping ten behoeve van de Overheid.			
1. Geldschepping ten behoeve van het Rijk. Mutatie in de netto schuld van het Rijk aan geldscheppende instellingen	182	-452	-643
Hiervan veroorzaakt door:			
a. Creditering van de tegenwaarde van vervallen geblokkeerd schatkistpapier en geblokkeerde kasgeldleningen op geblokkeerde rekeningen	-250	—	—
b. Overboeking van de bijzondere rekening van 's Rijks Schatkist naar de gewone rekening	—	240	583
c. Netto betalingen aan het Rijk uit geblokkeerde rekeningen bij geldscheppende instellingen	660	280	177
d. Mutatie in bezit aan Nederlands schatkistpapier in handen van buitenlandse circulatiebanken	-20	-6	-39
e. Creditering van 's Rijks Schatkist voor opbrengst van gerecupereerd goud	—	—	131
	390	514	930
Totaal der geldschepping ten behoeve van het Rijk	572	62	287
2. Mutatie in credietverlening aan lagere publiekrechtelijke lichamen	-30	20	-20
B. Geldschepping ten behoeve van de private sector.			
1. Mutatie in credietverlening aan bedrijfsleven:			
a. door handelsbanken	100	45	270
b. door landbouwcredietinstellingen	85	115	185
Totaal der geldschepping door credietverlening aan het bedrijfsleven	185	160	455
2. Deblokking van saldi in rekening courant bij geldscheppende instellingen (na aftrek van de onder (1) (c) opgenomen zogenaamde indirecte deblokking)	257	90	94
C. Diverse oorzaken.			
1. Mutatie in de termijndeposito's bij de handelsbanken	-170	4	-24
2. Mutatie in het verschil tussen de eigen middelen en de beleggingen van De Nederlandsche Bank en de handelsbanken	-10	10	-7
3. Diverse oorzaken (waaronder overlopende posten)	-19	95	-156
D. Netto-deviezenafgifte door het bankwezen.			
1. Mutatie in de goud- en deviezenvoorraad van De Nederlandsche Bank en de handelsbanken	-60	429	220
2. Creditering van de „local currency”-rekeningen	-347	-650	-1320
Mutatie in de geldhoeveelheid	378	220	-471
waarvan in het chartale geld	122	-58	-159
waarvan in het girale geld	256	278	-312

T.a.v. de financieringspolitiek van de Overheid merkt het Verslag in dit verband op: reserveren van een juiste consolidatiepolitiek en bij reservering van de uit het inhalen van belastingachterstand verkregen middelen voor de noodzakelijke schuldaflossing, daaronder begrepen eventuele verdere aflossing van vlottende schuld in handen van publiek en bedrijfsleven, is een beroep van de Schatkist op geldcreatie voor de financiering van haar binnenlandse

behoefte vermijdbaar. Uiteraard zal daartoe nodig zijn, dat geen verhoging van uitgaven plaatsvindt zonder dat deze wordt gedekt door nieuwe middelen, zo mogelijk belastingmiddelen, zo nodig aan de kapitaalmarkt te onttrekken nieuwe besparingen.

Wat de geldcreatie door het bankwezen ten behoeve van het bedrijfsleven betreft wordt gezegd, dat deze in 1950 als middel tot financiering van het betalingsbalansstekort een nog belangrijker rol speelde dan de credietverlening aan de Staat, en dat zij niet vatbaar is voor volstrekte beheersing, doch wel voor een belangrijke mate van beïnvloeding, en wel door middel van de door de centrale bank uitgeoefende credietcontrole. Nu dit laatste sedert de aanvang van het jaar 1951 het geval is, mag vertrouwd worden, dat een expansie, die de monetaire reserves te sterk zou dreigen aan te tasten, zal kunnen worden vermeden.

De activering van rustend geld, in de derde plaats, wordt de minst beheersbare genoemd van de drie factoren, die in 1950 middelen tot financiering van het betalingsbalansstekort hebben opgeleverd. Er is intussen weinig aanleiding voor de verwachting, dat in ons land nog een aanzienlijk beroep op de vrije kasreserves zou kunnen worden gedaan, al moet rekening worden gehouden met de omstandigheid, dat nog een zeker bedrag aan reserves wordt aangehouden ter voldoening van achterstallige belastingen. De relatieve geldhoeveelheid is thans lager dan vóór de oorlog. De Nederlandse geldcirculatie bedraagt 46 pCt van het nationale inkomen; in België bedraagt dit cijfer 55 à 60 pCt.

Tenslotte wordt uit dit alles de volgende conclusie getrokken: het betalingsbalansstekort is geen symptoom van een ongeneeslijke ziekte, waaraan de Nederlandse volkshuishouding zou lijden. Het openbaart slechts, dat in ons land méér wordt uitgegeven dan uit het lopende inkomen wordt verdiend, hetgeen alleen mogelijk is door gebruik te maken van inflatoire financieringsmiddelen. Gedurende de periode van herstel en wederopbouw was een dergelijk beroep welhaast onvermijdbaar. Zo ver de buitenlandse reserves en de op zo ruime schaal verleende buitenlandse hulp strekten, konden trouwens de gevolgen voor het betalingsbalansstekort worden gedragen. Thans, nu de productieve kracht van het land is hersteld, dient aan het beroep op inflatoire financiering een einde te komen, te meer, daar op voortzetting van de buitenlandse hulp op civiel gebied nog slechts korte tijd mag worden gerekend.

De mogelijkheid om tot herstel en handhaving van het monetaire evenwicht te geraken is duidelijk gegeven. De creatie van nieuw geld ten behoeve van de Staat is beheersbaar, mits men bereid is de noodzakelijke middelen toe te passen en hun consequenties te aanvaarden.

De creatie van nieuw geld ten behoeve van het bedrijfsleven is, zo al niet volstrekt beheersbaar, dan toch in elk geval, met daartoe geschikte middelen, beïnvloedbaar.

Het beroep op nog aanwezige oude liquiditeitsreserves is ten dele beheersbaar, namelijk waar consolidatie mogelijk is, ten dele slechts compenseerbaar, door het creëren van overschotten bij de Schatkist. Overigens vindt dit beroep op oude liquiditeiten zijn natuurlijke grens in het bereiken van het normale evenwichtsniveau dezer reserves. Er is alle aanleiding om te geloven, dat het meest gevaarlijke, namelijk niet-consolideerbare, deel dezer reserves dit evenwichtsniveau niet zo ver meer overtreft.

Herstel van het monetaire evenwicht binnen ons bereik; herstel van het betalingsbalans evenwicht zal daar zekerheid op volgen. Zij vragen echter om de moed de werkelijkheid onder de ogen te zien, om de bereidheid de consequenties te aanvaarden van wat men zelf heeft gewild en om de wijsheid, bij het bouwen aan de toekomst te blijven binnen de grens der beschikbare middelen.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De geldmarkt bleef de afgelopen week krap ten gevolge van de nu reeds verscheidene weken werkende oorzaken: een excedent van deviezenaankopen boven -verkoop door het bedrijfsleven via de handelsbanken en het vervallen van slechts weinig schatkistpapier gedurende de maand April. De marktdisconto's bedroegen voor alle termijnen wederom $1\frac{9}{16}$ — $\frac{5}{8}$ pCt.

De door de Agent van het Ministerie van Financiën voor de lopende maand opengestelde ruilmogelijkheid van September en October 1951 papier in April 1952 promessen droeg er toe bij, een nog groter spanning te voorkomen. Thans waren banken, die krap zaten en geld moesten maken, nl. in staat papier af te stoten, dat op de markt geredelijk kopers vond, en wel September en October 1951 papier. Instellingen, die ruimer in hun middelen zaten en in verband met de echelonnering van hun schatkistpapierportefeuille jaarpromessen wensten te kopen, konden nu immers voordelig in de markt Sept./Oct. papier kopen en daarmee bij de Agent April 1952 promessen verkrijgen. Het voordeel van deze manier van handelen bedroeg ca $\frac{1}{32}$ pCt per jaar.

Callgeld noteerde het maximum van $1\frac{1}{4}$ pCt, behalve op 26 April, toen in verband met groot aanbod, de notering voor één dag op 1 pCt werd gesteld.

De kapitaalmarkt.

De lichte koersdaling, welke vorige weken op de aandelenmarkt was opgetreden, vond blijkens onderstaande indexcijfers gedurende de verslagweek geen verdere voortgang. In de Verenigde Staten zijn goederenprijzen en aandelenkoersen de laatste week zelfs wederom aanmerkelijk gestegen, nu het aftreden van MacArthur geen vermindering van de oorlogsspanning blijkt te hebben meegebracht, en ook in ons land is van een „vredesmentaliteit" ter beurze momenteel geen sprake.

In de obligatiemarkt kwam er na de aanzienlijke daling van de vorige week grond, in die zin, dat per saldo vrijwel geen verdere daling van de meeste obligatiekoersen plaatsvond. De situatie is thans deze, dat het rendement op de meeste aflosbare langlopende staatsleningen (inclusief de aflossingskans) ca 3,7 pCt bedraagt, terwijl de oude perpetuele staatsschuld ongeveer 3,3 pCt rendeert. Verscheidene 3 pCt pandbrieven noteren ca 88 pCt, een aantal industriële $3\frac{1}{2}$ pCt obligaties in de buurt van 98 pCt. Het niet onaanzienlijke disagio op een groot aantal obligaties stelt thans particulieren, die contanten beschikbaar hebben ter belegging in obligaties, in staat een zeker gedeelte van hun rendement belastingvrij te genieten. De koerswinst bij aflossing à pari geldt nl. niet als inkomen. Koopt men bijv. een 3 pCt obligatie met een gemiddelde resterende looptijd van 20 jaar, tegen een koers van 90 pCt, dan maakt men een (fiscaal belast) direct rendement van $3\frac{1}{3}$ pCt, terwijl het verschil hiertussen en het rendement inclusief aflossingskans ad 3,8 pCt, voorstellend het gemiddelde over de jaren verdeelde aflossingsagio van 10 pCt, niet door inkomstenbelasting wordt getroffen.

20 April
195127 April
1951

Aand. indexcijfers.

Algemeen	154,0	154,6
Industrie	218,3	219,2
Scheepvaart	171,7	172,2
Banken	126,6	125,7
Indon. aandelen	53,6	54,0

Aandelen.

A.K.U.	171 $\frac{3}{4}$	171
Philips	246	246 $\frac{1}{4}$
Unilever	230	231
H.A.L.	176 $\frac{1}{2}$	174
Amsterdam Rubber	121 $\frac{3}{4}$	121
H.V.A.	127 $\frac{1}{2}$	127 $\frac{3}{4}$
Kon. Petroleum	297	300

Staatsobligaties.

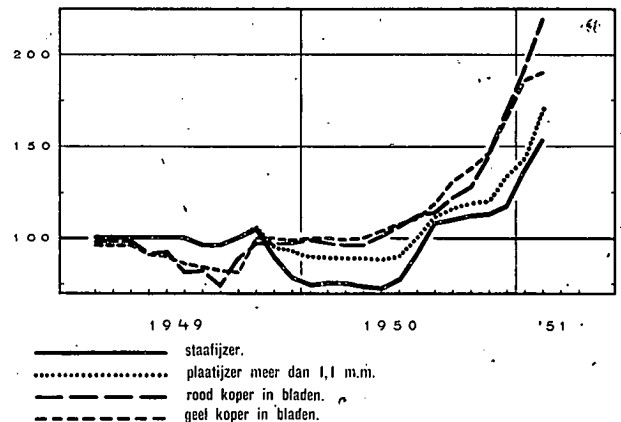
2 $\frac{1}{2}$ pCt N.W.S.	75 $\frac{9}{16}$	75 $\frac{1}{16}$
3—3 $\frac{1}{2}$ pCt 1947	92 $\frac{9}{16}$	92 $\frac{7}{8}$
3 pCt Invest. certif.	92 $\frac{5}{8}$	93 $\frac{1}{16}$
3 $\frac{1}{2}$ pCt 1951	98 $\frac{3}{8}$	98 $\frac{1}{4}$
3 pCt Dollarlening	99 $\frac{1}{4}$	100 $\frac{3}{4}$

J. C. B.

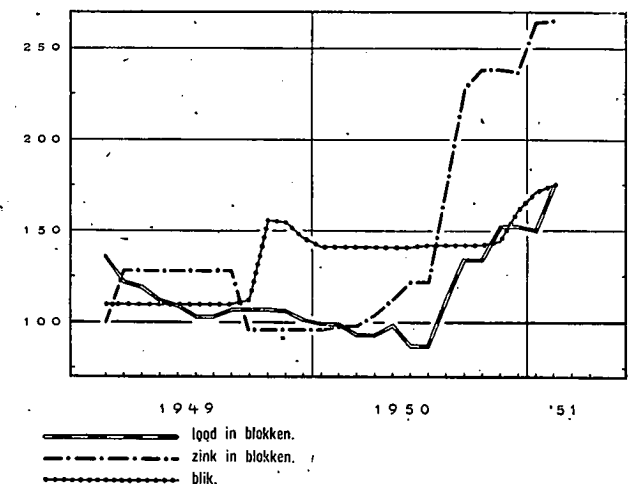
GRAFIEKEN

Indexcijfers van de invoerprijzen van een aantal in Nederland ingevoerde metalen.
(1948 = 100)

Staatijzer, plaatijzer, rood en geel koper.

Lood, zink en blik.

Bron: C.B.S.

VERKEER EN VERVOER IN NEDERLAND.

Omschrijving	Eenheid	Maandgem. 1949	Maandgem. 1950	Aug. 1950	Sept. 1950	Oct. 1950	Nov. 1950	Dec. 1950
Indexcijfer vervoer wilde binnenvaart	)	152		183	188	202	187	
Vervoer wilde binnenvaart	1.000 t.	1.390		1.678	1.727	1.850	1.712	
waarvan brandstoffen	"	337		259	273			
Wilde binnenvaart, prestatie	mln t.km	195		228	236	244	217	
Indexcijfer eigen vervoer te water	)	136		178	180	189		
Eigen vervoer te water	1.000 t.	954		1.249	1.261	1.325		
Idem, prestatie	mln t.km	66		88	88	89		
Indexcijfer internat. binnenvaart (laadverm.)	)	62	70	69	79	77	73	63
Binnengekomen schepen (best. Ned.)	Aantal	3.478	4.423	5.245	5.125	4.715	4.367	3.507
Laadvermogen	1.000 t.	1.821	2.339	2.662	2.729	2.481	2.399	2.041
Lading	"	959	1.397	1.588	1.637	1.406	1.422	1.242
waarvan onder Nederlandse vlag	"	743	910	1.033	1.039	901	899	812
" " Belgische vlag	"	135	180	207	223	199	220	164
Vertrokken schepen (herk. Ned.)	Aantal	3.475	4.329	5.171	4.985	4.698	4.354	3.031
Laadvermogen	1.000 t.	1.827	2.306	2.763	2.727	2.574	2.391	1.871
Lading	"	736	1.147	1.470	1.513	1.514	1.292	1.213
waarvan onder Nederlandse vlag	"	516	691	853	898	874	813	735
" " Belgische vlag	"	124	178	215	242	254	155	136
Schepen in rechtstreekse doorvaart	Aantal	1.802	1.639	1.317	1.787	1.894	1.781	1.518
Laadvermogen	1.000 t.	1.284	1.110	752	1.208	1.294	1.249	1.153
Lading	"	635	675	430	781	801	784	778
waarvan onder Nederlandse vlag	"	187	165	88	197	196	175	184
" " Belgische vlag	"	334	306	237	355	368	355	321
Indexcijfer zeevaart (inhoud)	)	68	85	92	99	96	92	90
Binnengekomen zeeschepen	Aantal	1.372	1.564	1.688	1.638	1.694	1.555	1.555
Bruto-inhoud	1.000 R.T.	3.005	3.750	4.107	4.207	4.220	4.104	3.937
Idem, alleen geladen schepen	"	2.616	3.306	3.559	3.696	3.804	3.664	3.525
waarvan in lijnvaart	"	1.637	2.020	2.008	2.204	2.222	2.300	2.009
Vertrokken zeeschepen	Aantal	1.353	1.549	1.640	1.736	1.653	1.543	1.466
Bruto-inhoud	1.000 R.T.	3.009	3.768	3.991	4.578	4.222	4.036	4.023
Idem, alleen geladen schepen	"	2.176	2.726	2.747	3.442	2.927	2.973	2.714
waarvan in lijnvaart	"	1.580	1.902	1.764	2.356	2.072	2.130	1.966
Goederenvervoer ter zee:								
Gelost bij invoer	1.000 t.	1.109	1.275	1.474	1.398	1.400	1.280	1.205
" " bij doorvoer	"	447	714	944	1.453	1.105	1.247	1.182
Geladen bij uitvoer	"	361	541	676	628	635	631	566
" " bij doorvoer	"	501	714	662	1.121	987	925	1.000
Indexcijfer goederenvervoer Ned. Spoorwegen	)	136	145	144	154	167	165	144
Goederenvervoer Ned. Spoorwegen, totaal	1.000 t.	1.655	1.766	1.747	1.877	2.030	1.999	1.753
waarvan grensoverschrijdend	"	390	480	492	514	566	562	483
Reizigerskilometers Ned. Spoorwegen	1 miljoen	540	511	606	513	504	468	501
Tonkilometers Ned. Spoorwegen	"	232	251	246	261	281	282	252
Tramwegen, vervoerde reizigers	1 miljoen	37,0	33,8	34,1	32,6	33,6	33,7	35,6
Interloc. autobusdiensten; vervoerde reizigers	"	18,5	18,2	19,3	16,3	17,3	19,4	20,9
Locale autobusdiensten; vervoerde reizigers	"	14,2	14,8	14,5	14,4	14,7	15,3	17,9
Indexcijfers verkeer op de rijkswegen	)	176	186	207	200	193	189	171
Slachtoffers verkeersongevallen								
Overleden	Aantal	76	81	107	84	101	95	53
Ernstig gewond	"	787	898	1.154	1.021	965	891	700
Licht gewond	"	625	705	1.015	816	779	590	424
Idem, indexcijfers								
Dodan	)	117	125	165	129	155	146	82
Gewonden	)	110	125	169	143	136	115	87
Luchtvaart (K.L.M.) ²⁾								
Tonkm (vracht, post en extra bagage)	1.000	1.936	2.632	2.921	2.913	3.056	3.038	3.362
Passagierskracht	1 miljoen	47,1	66,0	78,9	79,9	71,8	64,4	70,0

¹⁾ Maandgemiddelde 1938 = 100. ²⁾ Excl. bunker materiaal e.d. ³⁾ Excl. West-Indië bedrijf.

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek.

DE JAVASCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt-, muntmateriaal, goud en devizeencertificaten	Vorderingen in vreemd munt betaikbaar	Devizeenfonds valutarekening	Disconto's en voorschotten op onderpand betaikbaar in eigen munt	Voorschotten aan de Regering v. d. Rep. der V.S.I.
31 Mrt '47	477.080	35.363	—	85.402	255.201
28 Mrt '51	1.055.113	268.832	423.154	174.608	2.335.712
4 Apr. '51	1.055.113	295.739	427.501	166.755	2.342.645
11 Apr. '51	1.059.203	259.045	413.784	184.818	2.313.080
18 Apr. '51	1.059.203	273.216	455.769	202.987	2.235.156

Data	Bankbiljetten in omloop	Devizeenfonds buitenlandse passiva	Rekening courant saldi		
			Van de Regering van de Rep. der V.S.I.	Bijzond. rekening inzake de E.C.A. hulp	Van anderen
31 Mrt '47	453.816	—	—	—	503.718
28 Mrt '51	2.614.178	337.892	—	—	962.037
4 Apr. '51	2.625.030	341.389	—	—	979.115
11 Apr. '51	2.644.995	305.728	—	—	929.396
18 Apr. '51	2.687.067	330.437	—	—	893.258

Muntbiljettencirculatie per 31 Mrt 1947 f 646.830.979.
Muntbiljettencirculatie per 28 Mrt 1951 f 413.283.771.
Muntbiljettencirculatie per 4 April 1951 f 355.401.672,50.
Muntbiljettencirculatie per 11 April 1951 f 355.566.986
Muntbiljettencirculatie per 18 April 1951 f 356.022.034,50

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Goudvoorraad	Tegoe op het buitenland	Accoord Europese Betalingsunie	Vorderingen o. h. buitenl. i. v. m. betalingsacc.	Handelspapier op België en overheidseffecten	Voorschotten op overheidsfondsen
15 Mrt 1951	30.093	295	1.178	7.626	14.824	417
21 Mrt 1951	29.751	266	1.114	8.039	13.757	307
29 Mrt 1951	29.471	2.104	989	8.006	14.758	546
5 Apr. 1951	31.206	249	941	8.217	13.697	486
12 Apr. 1951	31.012	282	836	8.686	13.590	359
19 Apr. 1951	30.563	265	836	8.774	12.672	477

Data	Deel- en pasmunt	Totaal activa	Bankbiljetten in omloop	Rekening courant saldi		
				Schatkist	Verbindenissen t.o. het buitenl. i. v. m. betalingsaccorden	Totaal
15 Mrt 1951	316	94.005	85.566	10	1.553	5.192
21 Mrt 1951	329	93.622	85.026	9	1.504	5.408
29 Mrt 1951	336	94.475	85.010	15	1.537	6.024
5 Apr. 1951	354	94.523	86.122	99	1.458	4.628
12 Apr. 1951	334	94.532	85.535	26	1.604	4.943
19 Apr. 1951	369	93.280	84.976	21	1.468	4.717

DE NEDERLANDSCHE BANK.
Verkorte balans op 23 April 1951.

Activa.

Wissels, pro- messen en schuldbrieven in disconto	Hoofdbank Bijbank Agent- schappen	f 700.000,— " " " 1.919.657,05	f 2.619.657,05
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. 15, onder 4°, van de Bankwet 1948) ..			—,—
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947 ..			1.500.000.000,—
Voorschotten in rek. crt op onderpand (incl. beleningen)	Hoofdbank Bijbank Agentschappen	f 60.623.199,76 ²⁾ " 7.500.652,28 " 25.957.686,50	f 94.081.538,54
Op effecten enz.		f 93.003.543,63 ²⁾	
Op goederen en celen ..		1.077.994,91	94.081.538,54 ²⁾
Voorschotten aan het Rijk (art. 20 van de Bankwet 1948) ..			—,—
Boekvordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947 ..			1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal: Gouden munt en gouden muntmateriaal ..		f 1.174.601.902,01	
Zilveren munt enz.		17.230.640,38	1.191.832.542,39
Vorderingen en geldswaardige papieren luidende in buitenlandse geldsoorten ..			752.650.066,03
Buitenlandse betaalmiddelen ..			1.894.752,16
Vorderingen in guldens voortvloeiende uit betalings- accorden ..			266.612.990,—
Belegging van kapitaal, reserves, pensioenfondsen en voor- zieningsfondsen ..			133.626.187,60
Gebouwen en inventaris ..			1.500.000,—
Diverse rekeningen ..			226.244.998,13
			f 5.671.062.731,90

Passiva.

Kapitaal ..	f 20.000.000,—
Reservefondsen ..	18.418.854,74
Bijzondere reserves ..	69.951.000,39
Pensioenfondsen ..	24.627.335,10
Voorzieningsfondsen personeel in tijdelijke dienst ..	1.502.725,68
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften) ..	51.119.720,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgiften) ..	2.682.331.070,—
Bankassigaties in omloop ..	129.550,26
Rekening courant saldo's:	
's Rijks Schatkist ..	f 19.821.423,18
's Rijks Schatkist, bijzondere re- kening ..	1.427.544.323,32
Saldo's van banken in Nederland ..	33.523.363,43
Saldo's voortvloeiende uit beta- lingsaccorden ..	353.657.702,70
Andere saldo's van niet-ingeze- tenen ..	108.221.617,95
Andere saldo's ..	98.915.324,98
	2.041.683.755,56
Saldo's luidende in buitenlandse geldsoorten ..	495.087.000,13
Diverse rekeningen ..	266.211.720,04
	f 5.671.062.731,90

Totaal aan Nederlands schatkistpapier, waarin guldens-
saldo's voortvloeiende uit betalingsaccorden zijn be-
legd .. 99.000.000,—

- 1) Waarvan schatkistpapier, rechtstreeks door de Bank
in disconto genomen .. f —,—
- 2) Waarvan aan Indonesië (Wet van 15 Maart 1933,
Staatsblad no 99) .. 31.623.900,—
- Circulatie der door de Bank namens de Staat in het
verkeer gebrachte muntbiljetten .. 134.673.729,50

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Vorderingen en geldswaardige papieren, lui- dende in bui- tenlandse geldsoorten	Buitenlandse betaal- middelen	Vorderingen in guldens, voortvloeiende uit betalings- accorden	Voorschotten in rekening courant
19 Mrt '51	1.192.511	952.392	2.426	275.522	87.700
27 Mrt '51	1.192.616	944.515	2.466	276.116	101.174
2 Apr. '51	1.192.607	929.566	2.301	291.418	110.813
9 Apr. '51	1.192.259	924.130	2.071	276.021	123.356
16 Apr. '51	1.192.437	770.575	1.770	267.633	109.186
23 Apr. '51	1.191.824	752.650	1.895	266.613	94.082

Saldi in rekening courant

Data	Bankbiljetten in omloop	Totaal	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzondere rekening	Saldi voort- vloeiende uit betalings- accorden	Andere saldi van niet-inge- zetenen
19 Mrt '51	2.731.816	2.213.906	123.212	1.385.507	338.331	104.468
27 Mrt '51	2.761.246	2.201.032	81.741	1.385.506	367.387	104.631
2 Apr. '51	2.776.724	2.186.054	72.820	1.454.544	397.677	108.316
9 Apr. '51	2.722.925	2.228.531	103.755	1.454.544	433.560	107.840
16 Apr. '51	2.687.976	2.075.670	51.968	1.454.544	312.885	108.229
23 Apr. '51	2.682.331	2.041.684	19.821	1.427.544	353.658	108.222

Nederlandsche
Handel-Maatschappij, n.v.

DEVIEZENBANK

Hoofdkantoor: Amsterdam, Vijzelstraat 32

Meer dan 100 kantoren
in Nederland, Azië en Afrika
New York Londen

Tanger: Société Hollandaise de Banque et de Gestion

ALLE BANKZAKEN

Fa. A. O. Beuth van
Wickevoort Crommelin
Cornis. v. d. Lindenstraat 22
Amsterdam-Z. - Tel. 25410
Onafh. Verzekeringadv.
LOD. S. BEUTH

deskundige ter zake van:
Pensioen-voorzieningen
voor staf en personeel
Organisatie Ondernemings-
en Bedrijfs-Pensioenfondsen
Aanpassing aan nieuwe wet
Pensioen- en Spaarfondsen

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

ADVERTEER
IN DE
E.-S.B.

diversen

Van part. Sporteabrioleet '39, wegens aanschaffing gesloten wagen, loopt 10 op 1, geen oliebruik. Prima op de banden. Te bevr. bij: G. Venema, Stationsweg 141, Drachten. Tel. 2577.

Wegens aanschaf grotere wagen, prima onderh. Citroën sport 11, eind 1949. Bevr.: Kuiperstraat 12, Zutphen. Tel. K 6760-2141.

Door part. Horch Cabriolet, 1937, in goede staat. Te bevr. Abr. van Stolk & Zoonen N.V., Abr. van Stolkweg 74, Rotterdam-W.

4-cyl. Vauxhall 1950. Gr. metaalkleur, in prima staat, 36.000 km gel. Te bevr.: H. Huizing, Kerkhoflaan 20, Emmen. Tel. 272.

Ook voor Beschikbare Krachten is een annonce in „Economisch-Statistische Berichten” de aangewezen weg. Annonces, waarvan de tekst 's Maandags in ons bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het nummer van dezelfde week worden opgenomen.

HET BUREAU VOOR GROEPSVERZEKERING

van de Nationale Levensverzekering-Bank N.V. en van de Nederlanden van 1845 vraagt een

FUNCTIONARIS

in algemene dienst

Leeftijd circa 30 jaar

Met het oog op het veelvuldig contact met ondernemingen zijn goede omgangsvormen, brede algemene ontwikkeling en commercieel inzicht vereist.

Ervaring op het gebied van collectieve pensioenvoorzieningen en kennis van levensverzekeringswiskunde strekken tot aanbeveling.

Uitvoerige sollicitaties te richten aan de Directie van de Nationale Levensverzekering-Bank N.V. te Rotterdam, Postbus 796.

Department of Commerce and Industries

VACANCY FOR EFFICIENCY ENGINEER

(ON CONTRACT)

1. Applications are invited from qualified candidates for appointment to the above post on the establishment of the Board of Trade Industries, Department of Commerce and Industries, Pretoria, Union of South Africa.

2. The appointment will be on a contract basis for a period of five years with salary between £ 1200 and £ 1500 per annum plus cost of living allowance at such rates as may from time to time be payable. The actual rate of remuneration will be determined in the qualifications and experience of the candidate selected for appointment.

3. Candidates must be in possession of an academic degree in Industrial Engineering, with training and practical experience in factory organisation, production planning and control, personnel policies and procedures and the application of management and costing principles.

4. The successful applicant will be required to submit satisfactory certificates of birth and health.

5. Original certificates and testimonials should not be submitted in the first instance.

6. Application must be made on the prescribed form (Z.83) which is obtainable from the Legation of the Union of South Africa, Alexander Gogelweg 2C, The Hague, to whom completed applications must be addressed.

7. Applications will be received up to and including the 4th June, 1951.

MAAK GEBRUIK van de rubriek „Vacatures” voor het oproepen van sollicitanten voor leidende functies.

Bij de Provinciale Planologische Dienst der Provincie Noord-Brabant kan worden geplaatst een

Wetenschappelijk medewerker

op de Afdeling Onderzoek.

Aanstelling geschiedt in de rang van:

a. planoloog of b. commies.

Salaris: Planoloog (f 4560.— — f 6000.—).

Commies (f 3420.— — f 4560.—).

exclusief de verhogingen van 10¼% en 5%.

Opleiding: voorkeur genieten sollicitanten, welke een academische opleiding (sociale geografie of economische geografie) voltooid hebben.

Eisen: belangstelling voor en inzicht in het stedenbouwkundig onderzoek; praktische ervaring.

Sollicitaties met volledige inlichtingen binnen één week na het verschijnen van dit blad te zenden aan de Directeur, Postelstraat 50, 's-Hertogenbosch.

Voor Nederlandse deelnemers organiseert het CIHAN de inzending naar de internationale

JAARBEURS

20 AUG. - 20 SEPT. 1951

te IZMIR (Turkije). De grootste Jaarbeurs voor 't Midden-Oosten

- De eerste Nederlandse deelneming aan een Turkse jaarbeurs.
- Extra jaarbeurscontingent uitsluitend voor deelnemers aan deze gemeenschappelijke inzending.
- CIHAN regelt huur, ontwerp, opbouw en inrichting van de stands, in-, uit- en doorvoertmaliteiten, transport van alle expositiegoederen.
- Aanmelding zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk half Mei a.s.

Alle inlichtingen telefoon 77.19.58 (K 1700).

Afd. Buitenl. Jaarbeurzen en Exposities. Kantoor 9-17 uur.

CENTRAAL INSTITUUT TER BEVORDERING V. D. BUITENLANDSE HANDEL (CIHAN) - DEN HAAG - BEZUIDENHOUTSEWEG 64

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie 14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

□

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26,— per jaar, voor België/Luxemburg f 23,— per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in Belgische francs bij de Banque de Commerce te Brussel of op haar Belgische postgirorekening no 260.34.

Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—, overige landen f 28,— per jaar.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

□

Aangetehende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

□

ADVERTENTIES

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6). Advertentie-tarief f 0,40 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.

Losse nummers 75 cents, resp. 10 B. francs